

DET NY CLARTE # 13. April 2010
Løssalg Kr. 50,-

DET NY Clarté

Hugo Chavez, Jesper Jespersen, Jules Pretty, Kjeld Hansen,
Kennet Lynggaard, Jacob Lindblom, Peter Bjørntoft, Eva Arnvig, Erik Stinus

Tema:

Landbrug

Læs også:

Slaget om København / Vækstens tyranni / Borgerlig bankerot /
Kapitalen som mange / Racisme og nationalisme / Til forelæs-
ning med et æggehoved / Politifolk har vælgertække /
Realitet eller teori / FN og venstrefløjen.

Clarté #14

Udgives af:
Foreningen Det Ny Clarté

Ansvarshavende redaktør:
Christian Borum,
redaktoer@clarte.dk

Øvrige redaktion:
Flemming Larsen, Dino
Knudsen, Kjeld Ammundsen,
Eva Waldorff, Jeppe Klok Due,
Troels Riis Larsen.

Henvendelse:
kontakt@clarte.dk

Adresse: Det Ny Clarté,
C/O Mediesyndikatet Monsun,
Nørrebrogade 5c, 1.tv.,
2200 København N.

Skribenter: Sammi Ala'a,
Jon Rostgaard Boiesen, Gerd
Callesen, Staffan Dahllöf, Søren
Engelsen, Michael Hunnicke,
Jørgen Knudsen, Carsten
Kofoed, Holger Ross Lauritsen,
Patrick Mac Manus, Andreas
Mulvad, Mikael Nyberg, Ron
Ridenour, Klaus Riis, Morten
Riis, Sara Maria Sörensson,
Mattias Tesfaye, Christian
Braad Thomsen, Mark Grønlund
og Mikkel Thorup.

Gæsteskribenter:
Jesper Jespersen, Jules
Pretty, Kjeld Hansen, Kennet
Lynggaard, Hugo Chavez, Erik
Stinus, Jacob Lindblom, Peter
Bjørntoft og Eva Arnvig

Illustrationer: Lasse Bo
Christensen. Hvor intet andet
er opgivet, er fotografierne
taget af Kjeld Ammundsen
Forside: Kjeld Ammundsen
Design: Legalizer ApS.
Layout:
Kjeld Ammundsen
Website: www.clarte.dk
Webmaster: Tobias Clausen

Oplag: 800
ISSN: 1902-0333
Redaktionen afsluttet:
1 april 2010

Abonnement:
Mail:
abonnement@clarte.dk
Privat:
1 år (Fire numre) 195 kr. Opgiv:
Navn, adresse, tlf. og email.
Institutioner:
1 år (fire numre) 320 kr.
Opgiv: Navn, adresse, tlf.,
email og faktureringsadresse.

Netbank:
Reg. 1551 Konto nr. 10189179

CVRnr.: 3009 2805
Announcer: annonce@clarte.dk

DET NY Clarté #13

Aktuelt & baggrund

- s. 04 **Analyse -OL i Afrika** af *Marc Grønlund*
- s. 10 **Realitet eller teori**: Samfundsøkonomisk uenighed af *Jesper Jespersen*
- s. 18 **Venstrefløjen og FN**: Hvem skal løse klimaproblemerne - Af *Troels Riis Larsen*

Opinion

- s. 26 **Synspunkt** af *Hugo Chavez*
- s. 28 **Synspunkt**: Vækstens tyranni af *Jørgen Knudsen*
- s. 31 **Lederen**: Arven efter Erik Stinus. *Flemming Larsen*
- s. 32 **Lige på og hårdt**: Politiet har vælgertække, Borgerlig bankerot, Når sandheden skal frem.

Temadebat: Landbrug

- s. 38 **Landbrugets store fallit**. -Af *Kjeld Hansen*
- s. 45 **Landbrugsstøtten**: Afvikling eller udvikling - Af *Eva J.R. Waldorff* og *Christian Borum*.
- s. 50 **Økologisk landbrug**: Kan økologisk landbrug føde ni milliarder mennesker - Af *Jules Pretty*

Kultur: Anmeldelser & debat

- s. 60 **Politiken om Politiken** af *Jørgen Knudsen*, *Kapitalen* som manga af *Peter Bjørntoft*, *Racisme, nationalisme* og *Lars Hede-gaard* af *Kjeld Ammundsen*, *Politisk skæv EU-antologi* af *Jacob Lindblom*, *Til forelæsning med et æggehoved* af *Marc Grønlund*, *Pakistans 60 år med amerikansk politik*.

OL i Afrika

POLITIK. Til sommer afholdes der VM i Sydafrika, men hvad betyder internationale sportsbegivenheder som OL og VM egentlig for et land? Og hvilke politiske spørgsmål rejser det?

Af Marc Grønlund

"Det er et stort øjeblik for fodboldsporten, og det er et stort øjeblik for Afrika. Alt bliver sat ind på, at VM skal blive en succes, for der er masser af pre-stige på spil for kontinentet. Sydafrika er et fantastisk flot land, og når man kombinerer det med nogle spændende fodboldkampe, så giver det et historisk vingesus."

Sådan udtalte den danske landstræner Morten Olsen til Ritzau i slutningen af 2009. Mon ikke han gav udtryk for en ret udbredt optik på det forestående VM?

Denne artikel vil søge at bringe en lidt anden vinkel på sommerens slutrunde i spil og dels kontrastere, dels sammenligne, med situationen i 2008 omkring OL i Kina. Deraf overskriften; nu handler det om et VM, men det kunne lige såvel være et OL. Begge dele aktualiserer en række problematikker, som det er vedkommende at beskæftige sig med, hvis man ellers interesserer sig for de to lande, både før og efter at sportskaravanen er draget hjem igen og "prestigen" forduftet.

Globaliseringens vidundere

Vi hører ikke så meget om Sydafrika, hvilket dog for nylig har ændret sig en smule. Grunden hertil er VM i fod-

bold, som finder sted om få måneder. Det var anderledes, dengang Sydafrika var regeret af apartheidstyret, og den politiske konflikt mellem hvide og sorte havde verdens opmærksomhed. Tingene ændrede sig imidlertid i 1990'erne. Historien er velkendt; ANC (African National Congress) blev tilladt som politisk parti og vandt det første frie valg i 1994.

Sydafrika blev herefter kendt som en regnbuenation, hvor undertrykkelse og diskrimination var en saga blot og hvor forsoning og fred havde taget over. Det negative, der har skæmmet dette glansbillede sidenhen, har oftest

bestået i den store kriminalitet og AIDS-epidemi, som også har præget landet. Udeladt af billedet er den omstændighed, at ANC efter at være kommet til magten gik på kompromis med stort set alt, hvad man som frihedsbevægelse havde stået for; stats- og magtapparatet er intakt, korruption er udbredt og en ny sort elite har fundet sig godt til rette i det "nye" Sydafrika. Kritikerne har hæftet sig ved, at de socioøkonomiske forhold for de fattigste, hvilket vil sige en stor del af den sorte majoritet, ikke har ændret sig synderligt og snarere er blevet forværret (1). Sydafrika er stadig et af de lande i verden hvor forskellen

"Apartheid er måske nok afskaffet i politisk forstand, men er fortsat en realitet i social og økonomisk henseende."

mellem rig og fattig er størst. Apartheid er måske nok afskaffet i politisk forstand, men er fortsat en realitet i social og øko-nomisk henseende. Trods dette fremhæves Sydafrika ofte som en globaliseringens "kæledægge", ANC-regeringerne har hele vejen igennem levet op til neoliberale krav og gennemført vidtgående reformer og privatiseringer. Derfor går det muligvis ikke at sige, at ANC lukkede ned for revolutionen, da de kom til magten, det blev blot til en kapitalistisk revolution, snarere end den socialistiske omvæltning, som man tidligere havde prædikeret. Den politiske baggrund for Sydafrikas problemer nævnes som regel ikke, og det ser ikke ud til at have ændret sig nævneværdigt her op til VM. Fattigdom og kriminalitet nævnes, men mest af alt som en udfordring for arrangørerne af slutrunden og de mange udenlandske deltagere.

Det forholdt sig lidt omvendt da OL i 2008 fandt sted i Kina. Kina må henregnes til et af globaliseringens "vidundere", landet har haft enorm vækst i det seneste årti og er blevet en økonomisk supermagt. Det har betydet store forandringer, og det kinesiske styres legitimitet består netop i, at man leverer vækst og fremgang for landet. Prisen er dog høj; stor forurening, elendige arbejdsvilkår, voksende korruption og enorm

ulighed mellem landbefolkningen og den nye middelklasse i byerne. Kina har ligesom Sydafrika gennemgået en omvæltning, men kun i snæver økonomisk forstand, landet er fortsat et diktatur. De økonomiske reformer er ikke blevet fulgt af politiske ditto, og til stor overraskelse for mange i vesten fungerer den kinesiske model; en kapitalistisk politistat der ser ud til at indtage det 21. århundrede som udviklingsmodel for mange fattige lande.

Vestens villighed til at samarbejde med Kina og ikke mindst producere billigt i landet er kun vokset og udgør en væsentlig grund til landets fremgang, uanset kritik af menneskerettighedskrænkelser.

Pointen her er, at den afledte opmærksomhed omkring de to lande er forskellig. I Kinas tilfælde er det primært mangel på demokrati, i Sydafrikas tilfælde er det kriminalitet. Førstnævnte ses med rette som regeringens ansvar, mens sidstnævnte forhold i højere grad gøres til noget hændeligt, noget som ikke har en politisk baggrund. At Sydafrika er et liberalt demokrati med vestligt forbillede udgør i realiteten en stopklods for kritik, mens Kina kritiseres hårdt for mangel på samme. De fleste er optaget af manglen på juridiske og politiske rettigheder, ikke sociale og økonomiske. De to sæt menneskerettigheder udløser helt forskellige registre for kritik; stem-

meret står her over retten til mad, job, tryghed, velfærd, etc.

Det, der forener de to lande i den her sammenhæng, er dels deres udvikling, dels den politiske kontekst, som VM og OL finder sted indenfor. Hvis ikke det var for de nævnte pletter på to solbeskinnede "globaliseringsvidundere", ville OL og VM udgøre kronen på værket, eller hvad? Måske man kunne sige, at selvom Kina blev demokratisk og Sydafrika fri for kriminalitet, så ville der fortsat være problemer at kere sig om, nogle muligvis aktualiseret grundet begivenheden.

En sportsbegivenheds konsekvenser

Selve begivenheden er ikke neutral, den har konsekvenser for samfundet. I den forstand hører sport og politik nært sammen, trods påstande om det modsatte.

Et VM eller et OL medfører store investeringer i infrastruktur og sportsfaciliteter. Samtidig renoveres de områder, der omgiver begivenhederne, hvilket ofte vil føre til tvangsforflyttelser og nedrivninger. I Beijing påbegyndte myndighederne således en reel udrensningskampagne, som ud over religiøse dissidenter også omfattede mange fattige bønder, der var kommet for at protestere over lokalpolitiske beslutninger (2). Nedrivningsprocesser udgør en fast bestanddel i et OL, hvor der for

at gøre plads til en måneds begivenheder må fjernes hele kvarterer og huse, der står i vejen for byggeplaner. Konsekvenserne ved at afholde et OL kan være temmelig graverende og er med til at belyse, hvad mangel på juridiske og civile rettigheder betyder; folk efterlades ingen legale muligheder for at protestere eller gøre indsigelser. Begivenheden skaber ikke forandring, den kan tilmed skabe forværring. Forud for OL i 2008 udformede en kinesisk aktivist følgende slogan i en protestskrivelse: "Vi vil ikke have OL, vi vil have menneskerettigheder". Han blev tævet og spærret inde i fem år. Således påpegede Amnesty, hvordan OL faktisk betød, at staten slog hårdere ned på aktivister end sædvanlig for at statuere eksempler og sætte en stopper for yderligere protester (3).

Men alt dette fandt sted før OL og havde ingen genklang under selve arrangementet, idet Beijing var rensat for afvigere og uønskede elementer. Også i Sydafrika har man igangsat renoveringer af byer og veje, alt sammen til ære for VM og de gæster, der kommer (4). Selve sportsbyen er således et billede på den ulighed og uretfærdighed, der hersker lige på den anden side af muren og yderligere uddybes, for at sportsbyen kan eksistere.

Det er netop inden for dette kunstige univers, som kun eksisterer så længe begivenheden står på, at fremgangen

finder sted. Her bliver pengene brugt, her indkapsles fordelene ved begivenheden. De fattige ser i det hele taget ikke meget af dette, selv de, der har fundet midlertidig beskæftigelse som følge af det igangværende byggeri i Sydafrika, ender med at måtte følge kampene i tv - billetten er for dyr (5).

Strejker og protester

Et andet aspekt, der forener de to lande er den utilfredshed og sociale uro, som udgør en strøm nedenunder den pæne facade.

Den økonomiske fremgang, som begge lande har nydt, har ikke resulteret i fattigdommens afskaffelse. Det kan muligvis postuleres, at væksten netop beror på en vis fastholdelse af denne fattigdom, men det er en anden og mere vidtrækkende side af sagen. Først og fremmest er der vokset en middelklasse frem i begge lande, som kan fremvises som eksempel på fremgangen. Men der findes i høj grad også fortsat en underklasse, som negligeres og står uden for fremskridtet. De reside-rer der, hvor tv-kameraerne sjældent kommer, langt fra stadions og OL-byer, i townships og landsbyer.

I begge lande bobler utilfredsheden dog op til overfladen fra tid til anden,

hvilket er med til at spolere det indtryk, som landene giver af at være en harmonisk og ligevægtig nation (Kina) eller en regnbuenation med muligheder for alle (Sydafrika).

Kina oplever således årligt en enorm mængde demonstrationer og protester, flere tusinde, som ofte er rettet mod lokale myndigheders undertrykkelse og korruption. Der findes desuden en kolossal social utilfredshed, særligt på landet, som kommer til udtryk i voldsomme og langvarige protester. Pointen er blot, at de retter sig imod en flæthed

“At Sydafrika er et liberalt demokrati med vestligt forbillede udgør i realiteten en stopklods for kritik, mens Kina kritiseres hårdt for mangel på samme.”

af problemer, som det kræver mere end blot reformering af det politiske styre at rette op på, om end dette selvsagt kunne være et skridt på vejen. Netop Sydafrika er dog et eksempel på begrænsningerne ved det liberale demokrati.

Også her kan man

se en større grad af protester og uro, rettet imod de socioøkonomiske forhold, som store dele af befolkningen må leve under; omkring 1 million mennesker har ikke adgang til vand og elektricitet, og op imod en fjerdedel af befolkningen er arbejdsløs.

Her levnes der heller ikke mange legale muligheder for protest, demokrati eller ej. Så sent som sidste sommer var der

således omfattende uroligheder i flere byer vendt imod regeringens politik. Politiet blev, som et ekko af apartheid-tiden, sat ind i de fattige townships for at stoppe protesterne. Endvidere strejkede flere tusinde arbejdere i byggesektoren for bedre arbejdsforhold og højere lønninger, hvilket direkte ramte det igangværende VM-byggeri (6).

Intet af dette fik dog konsekvenser for den videre planlægning, og byggeriet er så vidt vides blevet færdiggjort. Sydafrika kan indtages, som så mange lande før det, og pointen er netop, at et VM kan foregå, helt uagtet implikationer og konsekvenser. Og det er i høj grad et spørgsmål om politik.

Fremtidens OL – business as usual?

Alt dette stopper selvsagt ikke med sommerens VM-slutrunde. Om to år afholdes der OL i London. Og her kan man allerede se konturerne af noget velkendt.

Bystyret i London har bebudet en kampagne for at fjerne alle hjemløse, efter sigende fordi man ikke mener, at nogen bør leve på gaden (7). Igen skal sportsbyen realiseres, uden at de eksisterende beboere spolerer det harmoniske og velfriserede indtryk, både politi og vandkanoner er således sat ind i jagten på de hjemløse. For det behøver man jo ikke være, især ikke når der kommer et OL til byen.

Det følgende OL i 2016 skal afholdes i Brasilien, en anden af globaliseringens "kæledægger", som også ligger i toppen af listen over lande med størst ulighed. Gad vide om denne artikels indtryk vil ændres afgørende, når endnu et land med stor ulighed og armod bag facaden står over for stadionbygning og dressering af sponsorer?

Afslutningsvist bør et aspekt omkring optakten til det vinter-OL, som blev afholdt i byen Vancouver i Canada i februar, ikke forbigås. Her blev der rent faktisk dannet en reel modstandsbevægelse imod afholdelsen af OL. Under navnet No2010 opfordrede bevægelsen sågar til sabotage mod legene og de firmaer, der står til at tjene på begivenheden. I Vancouvers tilfælde blev byen også ryddet for fattige, og man byggede desuden motorveje gennem indianske landområder, hvilket førte til, at indfødte grupper protesterede over et "firma-cirkus på stjålet land". Over for disse velkendte følgevirkninger blev der både iværksat demonstrationer, blokader og hærværksaktioner.

Så modstand er der da – det giver også et historisk vingesus, om end af en ganske anden karakter. Spørgsmålet er så bare, om vi nogensinde vil høre specielt meget herom, når først bolden er givet op. Det er tvivlsomt, selv den dag der er OL i Afrika.

Noter:

(1) Hein Marais: South Africa - Limits to Change: The Political Economy of Transformation. Zed Books Ltd. 1998.

Zine Magubane: The Revolution Betrayed? Globalization, Neoliberalism, and the Post-Apartheid State. The South Atlantic Quarterly, vol. 103, no. 4, 2004.

(2) Nis Olsen: Beijing udrenser kritikere og fattige før OL. Politiken, 21. juli, 2008.

(3) Nis Olsen: Amnesty; Olympisk arv plettet af Kina. Politiken, 29. juli, 2008.

(4) Jesper Strudsholm: Sydafrika gør sig lækker til Afrikas første fodbold-VM. Politiken, 11. oktober, 2009.

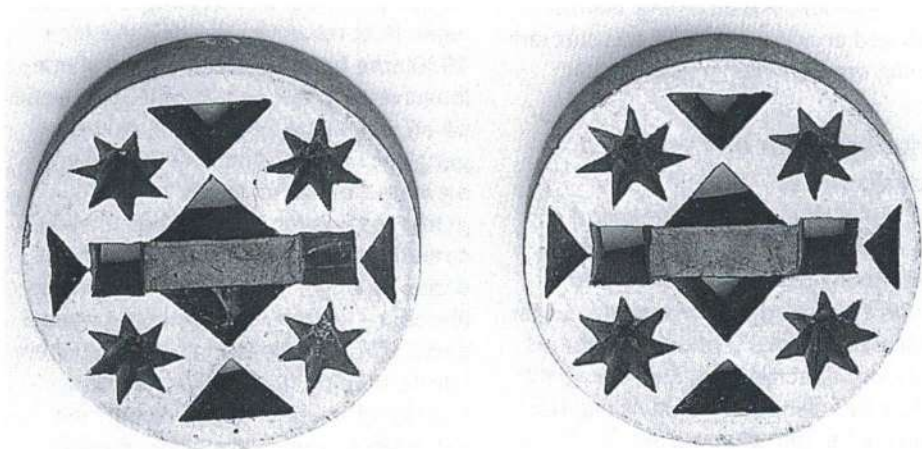
(5) Jesper Strudsholm: Arbejdere bag VM-stadion må se fodbold på tv. Politiken, 29. november, 2009.

(6) Henrik Lomholt Rasmussen: Sydafrikas præsident under pres. MetroXpres, 17. august, 2009 og Mikkel Bahl: Strejker i Sydafrika truer VM. Politiken.dk, 13. juli, 2009. <http://politiken.dk/udland/article751200.ece>

(7) Lone Theils: London kæmper for at få de hjemløse væk inden OL 2012. Politiken, 3. januar, 2010.

(8) Rune Eltard-Sørensen: Indfødte vil sabotere vinter-OL. Modkraft.dk, 15. oktober, 2009. <http://www.modkraft.dk/spip.php?article11705>

Marc Grønlund er studerende ved Aarhus Universitet og har en kort overgang været medlem af Det Ny Clartés redaktion.

Realitet eller teori?

- Samfundsøkonomisk uenighed

Af Jesper Jespersen

Økonomerne er uenige om den økonomiske politik. Heri er der intet nyt. Men hvori bunder uenigheden? Det har jeg set nærmere på i en længere afhandling med den ikke særligt ophidsende titel, Makroøkonomisk metodologi. Min konklusion er for så vidt ganske simpel - at de makroøkonomiske anbefalinger er bestemt af den teori og den analysemetode, som bliver anvendt. Da der er betydelig uenighed om både økonomisk teori og metode, så følger det nærmest som en selvfølge, at der også må være uenighed om den 'rigtige' økonomiske politik. Det nye er, at det mere overbevisende end tidligere kan begrundes, hvorfor det også inden for samfundsvidenskaberne bør gælde, at det teoretiske arbejde, der kan gives størst empirisk gyldighed også bør tillægges den største vægt ved analysen af den økonomiske udvikling. Dermed også ved en videnskabeligt baseret rådgivning om den økonomiske politik.

Virkeligheden bør være overdommer

Den makroøkonomiske virkelighed er ikke en social konstruktion, men en håndgribelig realitet, der er bestemmende for almindelige menneskers livsvilkår. Økonomiske teorier må vurderes på deres kapacitet til at forklare og begrunde den økonomiske udvikling. Når kvaliteten af den økonomiske forskning

skal afgøres, må det derfor blive den økonomiske virkelighed, som tildeles rollen som overdommer.

Den makroøkonomiske disciplin har, lige siden den engelske økonom John Maynard Keynes (1883-1946) udgav sit hovedværk, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, (Den generelle teori om beskæftigelse, rente og penge, red.) i 1936, været i et metodemæssigt opbrud. Han begrundede som en af de første, at den neoklassiske økonomiske videnskab (se baggrund) i stigende grad blev domineret af virkelighedsfjerne analysemodeller, der primært var baseret på hypotetisk-deduktive (se baggrund) argumenter med en svag empirisk forankring. Det indebar, at den økonomiske rådgivning blev udledt på basis af markedsfundamentalistiske modeller. På dette teoretiske grundlag blev det begrundet, at vejen til at mindske arbejdsløsheden i 1930'erne bestod i en reduktion af real-lønsniveauet. Denne anbefaling byggede på en simpel markedsmodel, som er gengivet i figur 1 (findes efter artiklen) og meget tankevækkende fortsat genfindes i de mest benyttede introducerende lærebøger i makroøkonomi på dansk og engelsk. Markedsanalogien er åbenbar - skal der sælges noget mere, i dette tilfælde arbejdskraft, så må prisen, i dette tilfælde (real)lønnen, sænkes. Logikken forekommer uafviselig; men modellen afspejler ikke virkeligheden.

TEORI. Lavere løn, nedskæring i velfærd og lavere skattetryk. Dette er mange økonomers standardformular til at imødekomme problemer som lav vækst og arbejdsløshed. Er det i virkeligheden så nemt, og hvor gyldige er disse antagelser? I anledning af 75-året for udgivelsen af økonomen John Maynard Keynes' hovedværk, "Den generelle teori om beskæftigelse, rente og penge", giver professor Jesper Jespersen et bud på, hvad vi kan lære af makro-økonomiens fader, anno 2010.

Det var Keynes' store fortjeneste at påvise teoretisk og empirisk, hvorfor den lønsænkende politik ikke havde løst arbejdsløshedsproblemet - snarere tværtimod.

Ligevægts-økonomi

De neoklassiske økonomer var (og er; thi det er som nævnt stadig den dominerende skole inden for makroøkonomisk teori) metodemæssigt inspireret af logisk positivisme (hvori grundprincippet er, at teorien skal være baseret på almengyldige aksiomer (antagelser) og udledes herfra på basis af den hypotetiske deduktive metode dvs. formulering af hypotese der efterfølgende testes empirisk). Inden for neoklassisk makro-økonomi bygger teorierne dog mere på den logiske deduktion, end på aksiomernes empiriske gyldighed, hvilket gør teorierne mere hypotetiske end forankrede i virkeligheden. Den grundlæggende aksiomatiske antagelse er, at alle individer handler økonomisk rationelt, dvs. udelukkende stræber efter størst mulig individuel nytte og profit. Denne antagelse anses for at være så fundamental, at den ikke søges empirisk eftervist. Tilsvarende med antagelsen om det markedsøkonomiske systems funktion: det antages, at hvis bare alle priser og lønninger er fuldt fleksible, så vil markedssystemet af sig selv søge mod og etablere en generel

markedsligevægt. Et forhold, der heller ikke bliver gjort til genstand for empirisk afprøvning.

De neoklassiske økonomers ambition var, og er stadig, på dette grundlag at udarbejde en matematisk model med samme almene gyldighed for samfund-økonomi, som Newtons planet-model havde for forståelsen af solsystemet. De er overbeviste om denne ideale markedsøkonomis grundlæggende stabilitet - uanset om der ses 10, 20 eller 50 år ud i fremtiden. Den neoklassiske makromodel blev (og bliver fortsat) designet, så det økonomiske kredsløb kan beskrives inden for rammen af en sådan generel ligevægtsmodel, hvor efterspørgslen matcher udbudet på alle markeder. Antagelsen om den generelle markeds-mæssige ligevægt er som nævnt aksiomatisk bestemt. Det betragtes som en indiskutabel sandhed, at et velfungerende markedssystem kan beskrives som et urværk, der er selvregulerende. Begrebet 'velfungerende' bli-ver samtidig en anbefaling af, hvorledes pris- og løntilpasningen bør foregå, idet ligevægten etableres gennem en fuld fleksibel tilpasning af markedspriser (og lønniveau). 'Urværket' beskrives i form af et matematisk ligningssystem, der netop udformes således, at samtlige markeder er i ligevægt, når priser og lønninger har tilpasset sig.

Med andre ord er de ikke-empirisk testede antagelser, at arbejdsløshed er en konsekvens af, at markedets frie løndannelse er sat ud af spillet på grund af f.eks. fagforeninger og "kunstigt" høje minimumslønninger, samt at skatter, efterløn og arbejdsløshedsdagpenge reducerer de individuelle incitamenter til at udbyde arbejdskraft, hvilket øger den strukturelle arbejdsløshed.

Er ikke i trit med virkeligheden

Ligevægtsøkonomerne har som nævnt ved udformningen af de matematiske ligninger på forhånd sikret sig, at der løsningsteknisk kan nås en 'ligevægt' på alle markeder. Heraf tilnavnet en 'urværksmodel'. I en generel lige-vægtsmodel kan f.eks. beskæftigelsens størrelse beregnes med stor præcision langt ud i fremtiden.

Men, og det er det store men, har denne modelberegning overhovedet reference til virkeligheden? Urværksmodellen er en matematisk konstruktion, der indeholder en stribe forudsætninger om virksomheder og husholdningers adfærd (fuld forudseenhed) og markedsøkonomiens funktion (generel lige-vægt), hvis empiriske indhold ikke er testet. Forudsætninger,

der primært er bragt i anvendelse for at sikre, at der kan nås en matematisk løsning. Men hvis denne fremgangsmåde indebærer, at løsningen ikke er empirisk relevant, så ryger barnet ud med badevandet.

Lad mig give et praktisk eksempel. Både Velfærds- og Arbejdsmarkedskommissionen benyttede sig af den generelle ligevægtsmodel DREAM (Danish Rational Economic Agent Model. red) i sine vurderinger af udviklingen i dansk økonomi frem mod år 2050. Udgangspunktet var som nævnt en antagelse om, at dansk økonomi kunne karakteriseres ved ligevægt bl.a.

på arbejdsmarkedet. Da Velfærdskommissionen påbegyndte sit arbejde, blev arbejdsløsheden opgjort til ca. 150.000 personer – efterfølgende faldt arbejdsløsheden til ca. 50.000 personer, og beskæftigelsen var vokset med mere end

100.000 personer, hvilket ifølge DREAM kun kunne ske, hvis efterløn, dagpenge og kontanthjælp blev væsentligt reduceret. Virkeligheden afveg således markant fra modellens antagelse om en konstant arbejdsløshed.

Velfærdskommissionens hovedkonklusion, at kun en forringelse af velfærdsydelse kunne forøge beskæfti-

"Også i dag forlader uddannede økonomer de højere læreanstalter med den ballast (dødvægt), at lavere løn ufravigeligt fører til bedre beskæftigelse"

gelsen og reducere arbejdsløsheden, blev mindre end to år efter arbejdets afslutning åbenlyst falsificeret. Hvis udviklingen igennem blot tre år i den grad kunne få urværksmodellens fremskrivinger og det virkelige forløb til i den grad at divergere, så tør man knap nok spekulere på, hvor store afvigelser der vil kunne opstå over den 40 års periode, som kommissionen udtalte sig om.

Et tilsvarende forløb udviklede sig i kølvandet på arbejdsmarkedskommissionens betænkning. Den havde en række forslag til afhjælpning af den i 2008 tilsyneladende mangel på arbejdskraft, herunder en gentagelse af forslagene om at fjerne efterlønnen og reducere den periode, som dagspenge kan oppebæres. Knap var blækket blevet tørt, førend arbejdsløsheden begyndte at stige ikke på grund af stigende realløn eller forbedrede arbejdsmarkedsydelser; men derimod fordi efterspørgslen pludseligt svigtede både nationalt og internationalt. Det havde Kommissionen slet ikke diskuteret i sin betænkning; for det aspekt var ikke indeholdt i DREAM-modellen, og Keynes blev ikke inddraget i argumentationen.

Keynes' metodologi – kritisk realisme

Keynes argumenterede i sit hovedværk fra 1936 for det synspunkt, at når det

er virkeligheden – f.eks. en vedvarende høj arbejdsløshed – der skal forklares, så må de økonomiske modeller som noget selvfølgeligt også afspejle virkeligheden. Det er en grundforudsætning for at nå en realistisk økonomiforståelse. Er modellen ikke forankret i virkeligheden, bliver rådgivningen naturligvis vildledende, med mindre det er et rent ideologisk mål, der søges tilgodeset. Keynes pegede på det helt centrale forhold, at usikkerhed både med hensyn til den makroøkonomiske fremtid og med hensyn til konsekvenserne af mikroøkonomiske, ofte individuelle, handlinger ikke kan kendes med sikkerhed. Usikkerhed på alle niveauer er en uomgængelig realitet, som må indgå i det analytiske grundlag, hvis det skal bruges til at beskrive virkeligheden. Keynes satte herved en ny forskningsmæssig dagsorden, som i dag forbindes med kritisk realisme. I de mellemliggende 70 år har forskningen inden for den keynesianske virkelighedsmodel udviklet sig sideløbende med den neoklassiske urværksmodel. De kritiske realister blandt makroøkonomerne er i høj grad inspireret af Keynes. Kernen i hans metodologi var det simple forhold, at uanset at fremtiden er usikker, så skal husholdninger, virksomheder og politikere træffe dispositioner, som rækker ud i denne for dem ukendte fremtid. Disse beslutninger må derfor basere sig på usikre forventninger,

hvilket er et uomgængeligt empirisk forhold. Keynes' makroøkonomiske metode og teori søger netop at besvare dette spørgsmål, hvorledes inddrages usikkerheden i det analytiske grundlag? Hovedtemaet er derfor, hvorledes interagerer de økonomiske aktør-grupper inden for rammen af en moderne blandingsøkonomi med store og magtfulde institutioner. Hans bog kan således også læses som et studie i gruppe-psykologi. Hvad bestemmer f.eks. virksomhedernes samlede produktion? Hvor en af hans vigtige pointer er, at dette spørgsmål ikke kan besvares ved at tage afsæt i én enkelt hypotetisk virksomheds dispositioner. Derimod vil en forståelse af usikkerhedens betydning gøre det naturligt at inddrage det forhold, at virksomheder ikke handler uafhængigt af hinanden og samtidig vil være påvirket af den aktuelle økonomiske situation i vurderingen af den ukendte fremtid. Disse teoretiske overvejelser udviklede Keynes til 'teorien om den effektive efterspørgsel', der er bestemmende for den 'samlede produktion og beskæftigelse'. Her er det ikke kun reallønnen, der bestemmer beskæftigelsen, men derimod virksomhedssektorens forventninger til fremtiden, der baseres på et grundlag bestående af lige dele rationelle kalkuler og subjektiv optimisme/pessimisme. På tilsvarende måde er Keynes' beskrivelse af den finansielle sektor et studie i massepsykologiske fænomener. Hvordan

forventninger til fremtiden opstår og spredes i selvforstærkende bølgebevægelser, der er delvist løsrevet fra den underliggende realøkonomi.

Keynes skrev som nævnt sit hovedværk i midten af 1930'erne, hvor arbejds-løsheden var rekordhøj, og usikkerhed med hensyn til fremtiden derfor betydelig. For ham var det ikke mangel på arbejdskraft, men virksomhedernes manglende tro på fremtiden, som var det altoverskyggende problem. Han var derfor dybt skeptisk med hensyn til, om en lavere løn, og dermed mindsket købekraft hos forbrugerne, ville puste nogen form for optimisme ind i erhvervslivet. På den anden side ville han ikke afvise, at et reduceret omkostningsniveau kunne hjælpe den britiske eksportindustri på vej; men det ville i så fald blive på bekostning af tyske, franske og amerikanske industriarbejderes jobs, hvorved den britiske arbejdsløshed blot ville blive eksporteret til disse lande.

Keynes' kritisk realistiske metodologi lå i forlængelse af en lang Cambridge-tradition, der kan føres tilbage til bl.a. Thomas Malthus (1766-1834), og som blev videreført af bl.a. Alfred Marshall (1842-1924), der i øvrigt var Keynes' læremester. Marshall sammenfattede sit videnskabsideal i følgende sætning: "It is better to be vaguely right ('på rette spor') than perfectly wrong ('galt afmarcheret')".

Makroøkonomisk vild- og vejledning

Makroøkonomi, psykologi og institutioner kan ikke holdes adskilt. Det er en på mange måder triviell konklusion; men ikke desto mindre nødvendig at fastholde også i dag 75 år efter at The General Theory udkom, for de økonomiske lærebøger er stadig domineret af generelle ligevægtsmodeller – urværksmodeller, hvor bl.a.

usikkerhed er fraværende. Det betyder, at også nye generationer af økonomer forlader de højere læreanstalter med den ballast (dødvægt), at lavere løn ufravigeligt fører til bedre beskæftigelse.

Hertil kan føjes, at de også har den ballast med, at et reduceret dagpengeniveau vil øge beskæftigelsen! For den neoklassiske model har lært dem, at mindre dagpenge øger det individuelle incitament til at udbyde arbejdskraft. Det begrundes ligeledes i figur 1 med en anvisning på, at udbudskurven skubbes mod højre, hvorved ligevægtspunktet også flyttes mod højre, ergo er beskæftigelsen blevet forøget – ja, i ligevægtsmodellen; men ikke nødvendigvis i virkeligheden,

”Virksomhederne begynder næppe at boble af optimisme, fordi dagpengene eller kontanthjælpen (og dermed købekraften) hos betydelige befolkningsgrupper bliver mindsket”

for hvor er det lige jobbene skal komme fra? Virksomhederne begynder næppe at boble af optimisme, fordi dagpengene eller kontanthjælpen (og dermed købekraften) hos betydelige befolkningsgrupper bliver mindsket – varerne skal jo også kunne afsættes. Den kritisk realistiske analyseform sigter primært mod, at der kan formuleres politikanbefalinger, der er empirisk

forankrede. Analyserne vil i erkendelse af den betydelige usikkerhed være mindre specifikke, ligesom tidshorisonten for disse anbefalinger vil være væsentligt kortere, sammenlignet med urværksøkonomernes anbefalinger. En teoretisk og empirisk anerkendelse af usikkerhedens betydning bør under alle omstændigheder indebære, at en

række forbehold tages, når der rådgives om den økonomiske politik. Forbehold, der må være tilpasset den konstant varierende kontekst. I situationer, hvor arbejdsløsheden er høj, som den var det i 1990'erne og atter er blevet det i 2009/10, er det ikke så vanskeligt at anbefale en ekspansiv finanspolitik til nedbringelse af arbejdsløsheden; men i situationer hvor råderummet på arbejdsmarkedet er mindre, som det f.eks. var tilfældet i perioden 2006/08,

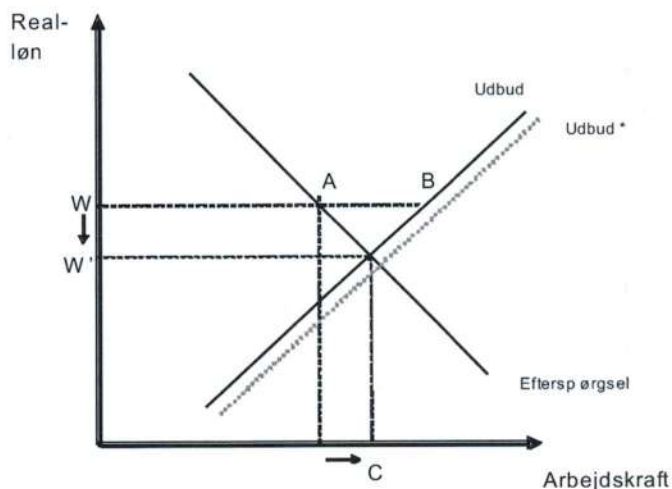
vil vilkårene for at øge de offentlige udgifter/nedsætte skatterne være ændrede.

Den økonomiske politik skal altid vurderes i den konkrete samfundsøkonomiske kontekst, der findes ingen evigtgyldige økonomiske sandheder. Urværksøkonomernes insisteren på, at afvikling af efterlønnen og reduktion af dagpengenes dækningsgrad vil øge beskæftigelsen og forbedre den samfundsøkonomiske balance, er ikke et generelt resultat, og det mangler empirisk fc

De økonomiske eksperter rådgiver her mod bedre vidende, idet de ikke indtager Keynes' makroøkonomiske teori i deres analytiske grundlag.

Som Goethe skrev i 1790, 'Man mærker hensigten og bliver forstemt'.

Figur 1. Neoklassisk arbejdsmarkedsmodel

AB - Arbejdsløshed ved for høj realløn

C - fuld beskæftigelse ved lavere realløn

Udbud* - øget individuelt udbud

Baggrund:

Neoklassisk teori blev etableret i slutningen af det 19. århundrede.

Den bygger på den antagelse, at den samfundsøkonomiske udvikling kan analyseres i en markedsøkonomisk model, hvor udbud og efterspørgsel er bestemt af individuelt rationelle (selv-optimerende) aktører, og at ændringer i markedspris og lønnen altid vil sikre fuld beskæftigelse og den bedste udnyttelse af samfundets knappe ressourcer (kapital og arbejdskraft).

Baggrund:

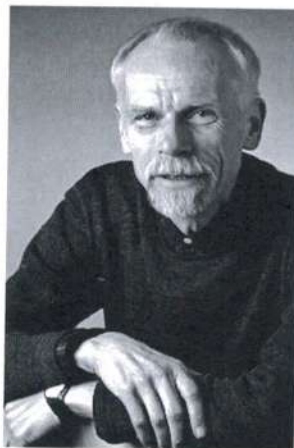
Den hypotetisk-deduktive metode bygger på det princip, at enhver teori skal kunne logisk udledes fra (få) grundlæggende aksiomatiske antagelser – antagelser, som hævdes at være så universelt gældende, at de ikke forsøges testet. De neoklassiske aksiomer er antagelsen om individuel rationalitet og generel markedsligevægt. Ud fra dette aksiomatiske grundlag udledes teoretiske konklusioner, der i varierende grad, om overhovedet, afprøves på virkeligheden, idet teoriens logiske konsistens og argumentation gives første prioritet.

Litteratur:

Estrup, Hector, Peter Nielsen og Jesper Jespersen, Den økonomiske teoris historie – en introduktion, Jurist- og økonomforbundets Forlag, 2004

Jesper Jespersen, Makroøkonomisk Metodologi i et samfundsvidenskabeligt perspektiv, Jurist- og økonomforbundets Forlag, 2007 (engelsk udgave: Macro economic Methodology – a Post-Keynesian Perspective, Edward Elgar, 2009)

Jesper Jespersen er professor i økonomi ved Roskilde Universitet og adjungeret professor ved Aalborg Universitet. Han har været fuldmægtig i Det økonomiske Råds sekretariat, medlem af ØMU-udvalget nedsat af Rådet for Europæisk Politik og har blandt andet udgivet bøgerne John Maynard Keynes, 2002, Introduktion til Makroøkonomi, 2009 og hans doktordisputat, Makroøkonomisk Metodologi - i et samfundsvidenskabeligt perspektiv, Djøfs Forlag, 2007.

Venstrefløjen og FN

UNITED? Hvem skal løse klimaproblemerne? Hvem skal tøjle supermagten USA? Hvem skal realisere idéen om et nationernes fællesskab? Troels Riis Larsen diskuterer erfaringen med FN siden 11. september 2001 og går i brechen for, at venstrefløjen ser på FN med nye og mere kritiske øjne.

Af Troels Riis Larsen

Nogle måneder inden klimatopmødet i København var Venstres udenrigspolitiske ordfører Søren Pind ude med et angreb på FN. Det var for tungt og N Nbureaukratisk. Opbakningen i baglandet var dog begrænset. Statsminister Lars Løkke Rasmussen og udenrigsminister Per Stig Møller slog begge fast, at der ikke var noget alternativ til FN. Efter klimatopmødet i København er kritikken tiltaget. FN's system er stift, og klimaet blev taget som gidsel af enkelte lande, lød især kritikken fra vestlige politikere såsom den britiske premierminister Gordon Brown. Især Kina, men også Venezuela, Sudan, Bolivia, Cuba og Nicaragua, blev der langet ud efter som problemagerne i forhold til at få en ordentlig aftale i hus. Altså lande, der i vesten ofte bliver betragtet som mindre demokratiske og som havende mindre legitim ret til at deltage på lige fod med demokratiske lande i FN. Da Naser Khader var formand for Liberal Alliance slog han netop til lyd for oprettelsen af et nyt demokratisk FN. Som konservativ har han dog et andet standpunkt.

FN historisk

Denne kritik af FN er dog historisk malplaceret, da FN aldrig blev stiftet som en klub for vestlige borgerlige demokratier. Tværtimod var det bydende nødvendigt for FN's fødsel, at det også inkluderede Sovjetunionen, som var på den sejrende side i Anden Verdenskrig. De Forenede Nationers vigtigste formål fra stiftelsen var at forhindre en gentagelse af den verdenskrig man netop havde været vidne til. Først tre år efter stiftelsen – i december 1948 – vedtoges menneske-rettighedserklæringen, der siden hen har været et grundlæggende dokument i diskussionen omkring menneskerettigheder uden dog at være juridisk bindende. Det er altså værd at fremhæve, at FN's primære mål, at forhindre en ny verdenskrig, indtil videre er lykkedes, hvor dets forgænger Folkeforbundet fejlede. Og til trods for at der har været situationer, hvor verden har været tæt på atomkrig, så må det siges, at eksistensen af et FN har været med til at sikre, at der i perioden under Den Kolde Krig har eksisteret diplomatiske kanaler stormagterne imellem, selv i sprængfarlige perioder.

Neocons og FN

Kritikken af FN-systemet er ikke ny. Den hårdeste kritik blev lanceret af USA under Ronald Reagan. Reagan-administrationens første FN-ambassadør

Jean Kirkpatrick udtrykte kritikken således: "FN er et problem for USA. Den er dyr, den er ofte ineffektiv, der synes at være en særlig tilbøjelighed til at fremme politikker, som vi ikke bryder os om, og træffe beslutninger, som vi er direkte uenige i, samt indgå aftaler, som vi er modstandere af."

Selvom kritikken af FN efter Sovjets sammenbrud i lang tid var mindre udtalt, har den været der hele tiden.

Og under George W. Bush blev kritikken igen lanceret med fornyet styrke. Blandt andet udtalte daværende udenrigsminister Condoleezza Rice i 2005, at "FN må reformeres eller dø." FN's tidligere generalsekretær Kofi Annan, der i sin tid havde fået posten med amerikansk støtte, fremlagde efter amerikansk pres i 2005 et større forslag til en reformering af FN. Kun en lille del af disse ændringer er dog kommet igennem, især fordi USA ikke var tilfredse med ændringerne og i sidste øjeblik kom med hundrede af indvendinger mod reformforslaget. Problemet var i realiteten, at forslaget gav mere magt til en række store økonomier såsom Indien og Brasilien. Og det var ikke den slags reform, USA ønskede. En af de reformer, der dog har fundet sted, er nedlæggelsen af menneskerettighedskommissionen.

I stedet blev der oprettet et menneskerettighedsråd i 2006. Heri har der fortsat været kampe mellem specielt NATO-lande og en række arabiske lande. Menneskerettighedsrådet afholdt i foråret 2009 således Durban 2-konferencen. I det oprindelige udkast til slutdokumentet var der en række kritikker af specielt Israels behandling af palæstenserne. Efter at en række NATO-lande

var udvandret, og der var blevet udøvet pres fra en række af de tilbageværende, herunder Danmark, blev denne kritik nedtonet kraftigt. Dette er det egentlige ønske med USA's reformering af FN – at kritikken

"Kritikken af FN-systemet er ikke ny."

af USA og dens nære allierede bliver stoppet, og at FN i stedet for at være en hæmsko for USA's "aktivisme" bliver en medspiller ved at skabe legitimitet om de amerikanske anførte krige, samt i begrænset omfang at aflaste amerikanske tropper. Til trods for at George W. Bush ikke længere er præsident i USA, foregår kampen om reformeringen af FN fortsat, men de mange forskellige interesser gør det også vanskeligt, selv for en så magtfuld nation som USA, at dominere FN fuldstændigt.

En kritik fra venstre

Man kunne fristes til at tro, at når de neokonservative i USA lancerer så voldsomme angreb på FN, må det betyde, at FN kan være et redskab for venstrefløjen til at stække de reaktionære kræfter rundt om i verden. De seneste 20 års erfaring peger dog i en helt anden retning. Jeg vil her tage tre konkrete eksempler der peger på hvorfor FN ikke er venstrefløjens redning.

- 1) FN er ikke et værn mod krig og super-magtsarrogance. Alt for ofte legitimerer FN krig i stedet for at bekæmpe den.
- 2) FN er ikke et værn for menneskerettigheder.
- 3) FN er ikke løsningen på måske verdens største udfordring lige nu – nemlig klimaforandringerne.

Lad os starte med det første punkt. Først og fremmest kan det konstateres at FN ikke formåede at stoppe krigen i Irak i 2003 til trods for, at det dengang (og i endnu højere grad i dag) stod klart for millioner af mennesker verden over, at Irak-krigen på ingen måde var en retfærdig eller nødvendig krig. Tværtimod var det tydeligt, at krigen var et udtryk for USA's ambitioner om at bibeholde sin position som verdens eneste supermagt – og her har Mellemøsten på grund af olie og dens strategiske beliggenhed længe spillet

en central rolle.

Selvom det ikke lykkedes for USA og Storbritannien at få FN's sikkerhedsråd til at give en klokkeklar godkendelse af angrebet, så må man konstatere at FN heller ikke formåede at dæmme op for aggressionen. Da FN efterfølgende har sendt personel til Irak, har organisationen på den måde accepteret USA's position i Irak og derved i praksis legitimeret krigen mod Irak. I stedet for at komme med skarpe fordømmelser af USA og allieredes aggressive fremfærd har FN i stedet accepteret situationen. Ligesom med sin forgænger Folkeforbundet har det vist sig, at FN ikke har formået at tage afstand fra aggressionen, når den kom fra stormagterne. Det var en medvirkende årsag til Folkeforbundets opløsning, og det kan også være begyndelsen på enden for FN. NATO's bombing af Jugoslavien i 1999 gjorde det definitivt klart, at FN's rolle havde ændret sig fundamentalt. Selvom der var uenighed i Sikkerhedsrådet – specielt blandt NATO-landene og Rusland, så gennemførte NATO bombingerne af Jugoslavien. Derved var der skabt præcedens for, at aggressioner kunne gennemføres til trods for modstand fra centrale dele af Sikkerhedsrådet. En præcedens, der er fulgt af USA og allierede i Irak i 2003 og af Rusland i Georgien i 2008.

Det er altså blevet langt vanskeligere for FN at sikre sit primære formål –

Baggrund:

FN blev stiftet den 24. oktober 1945. Menneskerettighedserklæringen, der ikke er juridisk bindende for FN's medlemslande, blev vedtaget af FN's generalforsamling den 10. december 1948.

nemlig freden.

Den balance, der under Den Kolde Krig tit var med til at sikre en spændt fred – men dog fred – er ikke længere til stede. Der er i dag skabt præcedens for, at stormagter kan gå i krig, og FN's mulighed for at hindre dette er for nærværende stærkt begrænset.

Demokrati og menneskerettigheder

FN's store arbejde med menneskerettigheder er et af de stærkeste argumenter for FN. Oftest bliver FN's menneskerettigheder dog kun diskuteret ud fra den snævre borgerlige menneskerettighedsforståelse. For eksempel bruges der normalt meget energi på at forsvare retten til at ytre sig, mens det store problem for langt de fleste – nemlig problemet med at have muligheder og ressourcer til at ytre sig til en større kreds – aldrig bliver diskuteret. Muhammedsagen var et skoleeksempel på dette. Jeg vil ikke gå mere ind i denne diskussion, men nøjes med at pege på, at selv generelle borgerlige rettigheder er under pres, og det er ikke lykkedes FN at forhindre tilbagerulningen af dem. Og i modsæt-

ning til, hvad man skulle tro, kommer presset ikke først og fremmest fra muslimske fanatikere eller diverse nationer der er udråbt til slyngelstater. Tværtimod kommer de voldsomste angreb fra de vestlige borgerlige demokratier, der påstår at værne om disse rettigheder. Terrorpakkerne, der blev indført i store dele af verden i kølvandet på 11. september 2001, var en betydelig

udvidelse af de beføjelser, som staten indtil da havde haft. Indgreb i meddelelseshemmeligheder, ransagelser og beslaglæggelse af ejendom var nogle af de vigtigste nye beføjelser til politiet i første omgang. Men i løbet af de seneste otte år er der kommet

yderligere skærper af lovgivningen internationalt og i Danmark. Og terrorlovgivningen rammer ikke kun terrorister, ligesom lømmelpakker ikke kun rammer lømler. I Danmark har vi f.eks. oplevet, at Greenpeace er blevet dømt for at overtræde terrorlovgivningen – forbrydelsen bestod i at hejse et banner ned fra Christiansborg. Den første udlevering til retsforfølgelse i USA havde således heller intet med terror at gøre, men var derimod en anklage om narkotikasalg. Under klimademonstrationen den 12. december med op mod 100.000 deltagere, blev 1.000 mennesker anholdt – stort set ingen blev sigtet.

Klimatopmødet i København i december 2009 er måske det bedste eksempel på hvorfor venstrefløjen ikke kan sætte sin lid til FN.

Baggrund: Folkeforbundets død

Folkeforbundet blev grundlagt i 1919 som en del af Versailles-traktaten efter Første Verdenskrig. I årene lige efter oprettelsen havde Folkeforbundet succes med at bidrage til, at enkelte stridigheder blev bilagt, men da det ikke lykkedes at stoppe fascismens aggressive fremmarch i Europa, betød det i realiteten også Folkeforbundets endeligt. Specielt Den Spanske Borgerkrig viste, at organisationen ikke kunne bruges til at dæmme op for aggressionen. Tyskland og Italien støttede Franco mili-tært Og økonomisk til trods for aftaler om det modsatte. (Fortsættes på næste side)

Under dække af angreb mod bøller og terrorister rammer man alle andre – og ikke mindst folk, der ønsker at ytre sig imod magthaverne. Krigen mod terror har også medført omfattende brug af tortur. USA har således gjort tortur til et gængs middel i kampen mod sine fjender. Ikke alene tortureres fjenderne, de puttes i koncentrationslejre uden mulighed for rettergang og viden om, hvornår de kan stilles for en domstol. Det står i dag klart, at krigen mod terror har haft en række forskellige ofre, og blandt dem er også menneskerettighederne. Dele af FN's organer kritiserer denne udvikling, men alt i alt må det siges, at kritikken har været for svag, og det er i hvert fald i Danmark lykkedes helt at ignorere FN's kritik. Og til tider har modangrebet fra regeringen været så effektiv, at kritikken er druknet i støj. Danmarks tilgang til FN består dog ikke kun i ignorering og modangreb – det er også iblandet en portion hykleri. De seneste mange år har Danmark jævnligt fremlagt resolutionsforslag om tortur i FN's menneskerettighedskommission og dets efterfølger. Hykleriet er til at føle på, når Danmark beviseligt har udleveret fanger til USA, der er havnet i USA's koncentrationslejre. I forbindelse med hjemsendelsen af en række irakere til et land, der stadig er i

“Det er altså blevet langt vanskeligere for FN at sikre sit primære formål – nemlig freden.”

krig, må det stå klart, at det i Danmark står sløjt til med menneskeligheden – i hvert blandt medlemmerne af regeringen. En regering, der i strid med grundloven er mere ivrige efter at forbyde sine modstandere – Kirkeasyl – end at sikre ordentlige forhold for flygtninge i de danske asyllejre. Et andet eksempel på regeringens omgåelse af menneskerettighederne – i dette tilfælde børns rettigheder – er nedsættelsen af den kriminelle lavalder, hvor FN ligefrem blev brugt som et argument for at nedsætte den kriminelle lavalder. Det var jo ikke i modstrid med den anbefalede grænse på 14-16 år!

Krigen mod terror har været det mest gennemgribende angreb på menneskerettighederne i den vestlige verden, der i virkeligheden har ført til, at grænserne for tolerance og medmenneskelighed er rykket. Det har ført til udvidede magtbeføjelser for staten og politiet i hele den vestlige verden. Det har været med til at accelerere stramningerne over for flygtninge og indvandrere. De mere radikale eksempler – som forslag om burkaforbud (i Danmark og udlandet), forslag om, at udlændinge ikke må ytre sig kritisk om Danmark (før Birthe Rønn Hornbech blev minister, lykkedes det hende at undgå, at forslaget kom med

Dette førte til, at den generelle våbenblokade, der var indført, og som specielt Fran-krig og Storbritannien stod for at håndhæve på grund af deres geografiske placering, i virkeligheden blev et kæmpe slag i ansigtet på den lovligt valgte republikanske regering i Spanien. Kun Mexico og Sovjetunionen valgte at forsyne den republikanske hær med våben, mens Frankrig og Storbritannien fortsatte blokaden. Det var en medvirkende faktor for fascismens sejr i Spanien og folkeforbundets de facto død.

i en lov) – er alle symptomer på den generelle tendens. At NATO i dag ledes af Anders Fogh Rasmussen, viser, at man til trods for et medansvar for løgnet om og krigen i Irak (og de medfølgende overgreb på den irakiske befolkning, hvor billederne fra fængslet i Abu Ghraib bare er en af de mere groteske historier) faktisk har større karrieremuligheder i den vestlige verden, mens fremtrædende FN-personer såsom Hans von Sponneck, der i sin tid kritiserede beslutningen om krigen er blevet ignoreret.

Der findes også groteske eksempler, hvor FN-ansatte er blevet fyret for at gøre det rigtige. FN-observatøren Bent Hansen, der i et indlæg i en dansk avis fortalte om Israels behandling af palæstinenserne, blev fyret – sandsynligvis efter pres fra amerikansk og israelsk side. En anden fyring fandt sted i forbindelse med valget i Afghanistan i efteråret 2009. Til trods for en massiv valgsvindel i Afghanistan – med præsident Hamid Karzai i spidsen – har FN i praksis anerkendt valget og derved legitimeret ikke bare en ikke-valgt præsident, men også lagt prestige til USA's og NATO's krig. Det er lidt spøjst at tænke på, at vi skal lære afghanerne at respektere demokrati og menneskerettigheder, når vi ikke selv tager det mere alvorligt.

Nogle vil mene, at det eneste rigtige er at styrke FN, så den kan tage kam-

pen op. Jeg vil pege på, at den eneste måde at forhindre tilbageslaget på er, hvis vi bekæmper de mekanismer uden for FN, der siden murens fald har gjort, at kampen om det moralske lederskab har været mindre vigtig. Med Sovjets sammenbrud var der ikke længere en moralsk kampplads mellem forskellige blokke om, hvem der bedst opfylder menneskerettighederne. Og med tesen om civilisationernes sammenstød, der for nogen blev bekræftet af 11. september 2001, står man nu over for en fjende, hvor moral ikke længere er en kampplads. Fjenden skyer ingen midler, er fortællingen, og derfor må vi også være klar til at tage alle midler i brug. Det er helt banalt den begrundelse, vi får, hvis der gives en begrundelse for terror- og lømmelpakker, tortur, krig, valgsvindel og koncentrationslejre. Det er altså en kamp, der går langt ud over FN's muligheder. Det er en kamp, der kræver, at vi opstiller et reelt alternativ til den nuværende imperialistiske verdensorden.

Er FN vores redning?

Klimatopmødet i København i december 2009 er måske det bedste eksempel på, hvorfor venstrefløjens ikke kan sætte sin lid til FN. Verdens nuværende stormagter viste en imponerende opvisning i opskriften på en falliterklæring. USA og EU, der historisk må påtage sig det store

ansvar for klimaforandringerne, ville for lidt. Det kapitalistiske Kina var selvfølgelig ikke interesseret i at betale prisen for oprydningen af den industrialiserede verdens rod. Den del af klimabevægelsen, der pegede på, at der er brug for systemforandring frem for klimaforandring må siges at være blevet styrket. Det nuværende kapitalistiske system kan ikke løse klimaproblemet – heller ikke under FN's hat. Det må stå klart for alle, at et kapitalistisk system, der er parat til at bruge milliarder og atter milliarder af kroner på at redde det kapitalistiske finans- og banksystem – men ikke er klar til at betale det, det koster for at sikre jordens befolkning mod klimaforandringer – ikke kan være vores system. FN er en del af dette system, og selvom vi fra venstrefløjen stadig kan bruge FN som argument, når USA eller andre bryder med reglerne sat op af FN – så må vi gøre os klart, at udviklingen ikke kan ændres ved at kaste vores kræfter i redningen af FN.

Der er brug for et reelt alternativ til den kapitalistiske produktionsmåde og ikke bare lappeløsninger. Der er brug for, at verdens folk selv tager løsningen i egne hænder. Der skal altså skabes et reelt alternativ til den eksisterende dagsorden fra magthaverne. Kampen mod den af USA-anførte "krig mod terror" må optrappes – både når det gælder de aktuelle krige og dens følgekonskvenser i form af terrorlov-

givning og andre øgede magtbeføjelser til stat og politi, der alt sammen tegner et billede af et stadig mere fasciseret samfund – dog uden at vi er nået til det fascistiske samfund endnu. Vi skal igen sætte diskussionen om menneskerettigheder på dagsorden i en ny og offensiv form og ikke i den snævre form som f.eks. diskussionen om ytringsfriheden har udviklet sig til. Vi skal pege på kapitalismens og imperialismens utilstrækkelighed, når det gælder at redde vor jord. Der må peges på problemerne ved kapitalismens produktionsmåde både for det enkelte menneske, velfærdssamfundet og for verden. I den proces må der skabes en koalition af de kræfter, der kæmper på de forskellige områder og præsenterer en samlet antikapitalistisk kritik.

Det er måske i virkeligheden den eneste måde at sikre idéen om nationernes fællesskab på.

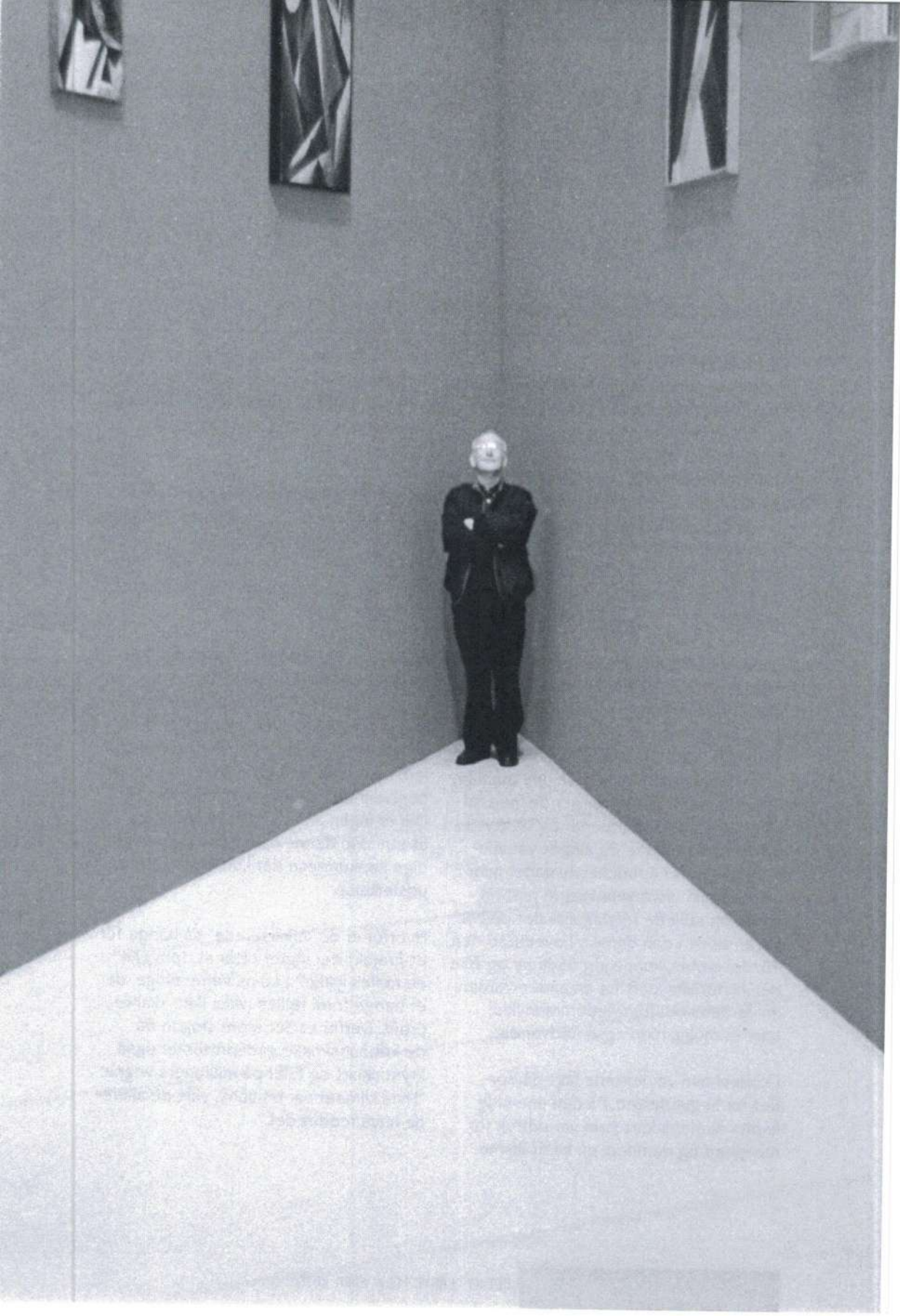
Noter:

1/Citeret efter Gorm Rye Olsen og Lars Udsholt. Forenede Nationer i en splittet verden. Columbus 1995. S. 137.

2/"UN Must Reform or Die Says Rice", BBC News 16. april 2005.

3/Se mit indlæg i Det Ny Clarté nummer 1 for en uddybning af denne pointe.

4/<http://www.boykotisrael.dk/hjer->

Af Hugo Chávez, 20. december 2009

KLIMATOPMØDE.

København var skueplads for et historisk slag i forbindelse med FN's 15. konference om klimaforandringer (COP15). Sagt på en bedre måde: I Danmarks smukke snefyldte hovedstad begyndte der et slag som ikke sluttede den 18. december 2009. Jeg gentager: København var kun begyndelsen på et afgørende slag om at redde planeten. Det var et slag der handlede om ideer og om praksis.

Før vores ankomst havde den afrikanske blok, støttet af G-77 gruppen, kritiseret at de rige lande ignorerede Kyoto-protokollen som er det eneste eksisterende internationale instrument til bekæmpelse af den globale opvarmning, og det eneste der pålægger de industrialiserede stater sanktioner og beskytter udviklingslandene. Og slaget var allerede begyndt i Københavns gader hvor ungdommen som avantgarde protesterede og stillede forslag. Fra det øjeblik jeg landede i den danske hovedstad den 16. december, kunne jeg både se og føle den historiske kraft fra en anden verden, en verden som for ungdommen ikke bare er mulig, men også nødvendig.

I København var kortene lagt på bordet fra begyndelsen. På den ene side kapitalismens kort som var udtryk for nærighed og dumhed, en kapitalisme

der ikke bevægede sig en tomme væk fra forsvaret af sin logik: kapitalens logik som i sit kølvand kun efterlader død og ødelæggelse med stadig større hastighed.

På den anden side folkenes kort som kræver menneskelig værdighed, redning af planeten og en radikal ændring, ikke af klimaet, men af et verdenssystem som har bragt os på randen af en hidtil uset økologisk og social katastrofe.

Jeg bliver ikke træt af at gentage over for alverden: Det eneste mulige og levedygtige alternativ er socialismen. Jeg sagde dette hver gang jeg talte til verdens repræsentanter der var forsamlede i København ved verdens vigtigste begivenhed i de sidste to hundrede år: Der er ingen anden vej hvis vi ønsker at standse denne hjerteløse og uværdige konkurrence der kun fører til total udslettelse.

Hvorfor er de "civiliserede" så bange for et projekt der sigter efter at opbygge en fælles lykke? Lad os være ærlige, de er bange fordi fælles lykke ikke skaber profit. Derfor er det store slogan fra de københavnske gadeprotester også krystalklart og taler på millioners vegne: "Hvis klimaet var en bank, ville de allere-de have reddet det."

Jeg må sige: I København bristede Obama-illusionen definitivt. Han bekræftede sin position som imperiets leder og vinder af "Nobels krigspris". Mysteriet om de to Obama'er er blevet løst.

Fredag den 18. januar sluttede uden en demokratisk indgået aftale: Obama steg på talerstolen for egen regning, en yderligere krænkelse af FN's procedurer; derfor føler vi os nødsaget til at bestride enhver beslutning der ikke respekterer Kyoto-protokollens gyldighed. At respektere og udvide Kyoto er vores motto.

En aftale var ikke mulig i København takket være de rige landes manglende politiske vilje: Verdens mægtige, de over-udviklede, ønsker ikke at ændre deres produktions- og forbrugsmønstre som er lige så meningsløse som selvmord. "Verden kan gå ad helvede til hvis den vover at true mine privilegier og min livsstil," synes de at sige med deres adfærd. Dette er den nøgne sandhed som de ikke ønsker at høre fra dem der handler ifølge det historiske og kategoriske imperativ om at skifte kurs.

København er ikke slutningen, gentager jeg, men en begyndelse. Dørene er blevet åbnet for en verdensomspændende debat om hvordan vi skal redde livet på planeten. Kampen fortsætter. Vi markerede 179-års dagen for vores

befrier Simón Bolívars død med en handling som var dybt revolutionært tilfredsstillende; jeg hentyder til ALBA-mødet sammen med de sociale bevægelser i Danmark den 17. december. Der følte jeg endnu engang at Bolívar ikke bare er ledestjerne for Venezuela og for vores Amerika, men mere og mere er en universel leder.

I sandhed: Bolívar lever! I København blev det bekræftet at arven efter ham er mere levende end nogensinde.

Og nu vil han sejre.

Ja, nu vil vi sejre! (Ahora sí Vencemos!).
Hugo Chávez er præsident i Venezuela.

Forkortet og oversat fra engelsk af Flemming Larsen. Den fulde tekst kan læses hos LINKS – international journal of socialist renewal på <http://links.org.au/node/1419>

Vækstens tyranni

Af Jørgen Knudsen

KLIMATOPMØDE.

Hvordan skal trafikplanlæggere forstå COP15? Skal de fra nu af, omtrent som før, forstå deres opgave som den at ma-
nøvrere endnu flere biler ind på vore veje, med de velkendte følger? Det vil jeg tro.

Hvordan skal klima-protestanter forstå deres opgave? Skal vi fortsat være dem, der med den bedste samvittighed af verden gør vrøvl til ingen verdens nytte, undtagen for vores egen samvittigheds skyld, hvilket trods alt er en beskeden målsætning? Det vil jeg også tro, og vi gør det så meget lettere, som vi frygter, at vi aldrig vil blive draget til ansvar, hvis ikke vi er så uimponeret frække som de to plakat-protesterende Green-peacere på Christiansborg, der kom en længere tur i varetægtsfængsel. Vi vil blive en kuriøs fodnote i historien.

Tuvalu skal virkelig stå i vand til knæene, før der, måske, sker noget (i Tuvalu i Oceanien er det højeste punkt kun 4,5 m over havets overflade, red.). Og så er det måske for sent, og vore efterkommere vil undres lige så meget over sluterklæringen fra COP15, som vi selv undres over tyskernes adfærd i 1933.

Hvad skal vi i dag bruge vores afmagt til, og ventetiden mellem de protester, som politiet hver gang pr. refleks vil kniple og tåregasse? Jeg foreslår, at behjertede mennesker bruger den til at skrive den bizarre historie om miljøbevægelsen og dens modstandere,

storkapital, nationalstat og Lomborg. For mig står dens begyndelse som bogen Grænser for vækst, der udkom i 1972. Det er snart 38 år siden, og selv om vi lever i de hurtige forandrings tid, er der stadig de samme grænser for vækst, som der var dengang. Også klima-protestanternes uflyttelighed er lige så stor og betydningsløs som temperaturstigningerne, kun overgået af politiets brutalitet og olieselskabernes overskud: Vi lader os virkelig heller ikke rokke, ikke engang af Conny Hedegaard, hvis gode vilje til gengæld rækker lidt ved vore fordomme.

Men der er forskel på fordomme og CO-2.

Hvordan kan menneskeheden dog bære sig sådan ad? Det vil være vore børnebørns spørgsmål, når de står i vand til midt på livet. Noget af svaret hedder desværre nationalstaten. Dette engang så smukke, nu bizart anakronistiske fænomen har smidigt bøjet sig for forskellig modererende indflydelse, såsom fra FN eller EU, for ikke at tale om globaliseringen. Men hvad fanden hjælper det, så længe denne samme nationalstat lever og virker og nærsynet navlebeskuende insisterer på sin egen uundværlighed, med hver sin regeringsleder i spidsen, vi så dem selv på rad og række i Bella-centret og til taffels i dronningens gemakker, med hver sit bruttonationalprodukt og sine trækprocenter, hver sin indbyggede nationale selvtilstrækkelighed i sjælene, underbygget og bekræftet af forskellige

statistiske fællesnævner og diverse gallupital, som også synes CO-2-resistente?

Kære stædigt overlevende anarkister, de af jer der endnu eksisterer: I har ret, nationalstaten er alle undertrykkelsers moder og alle vandstigningers fader.

I klimaspørgsmålet indtager mine børnebørn en særstilling. De kan citere deres bedstefar for i 1992 at have fremsat følgende forslag, som passende kunne have erstattet sluterklæringen fra COP15:

"Med udgangspunkt i den nuværende verdensmarkedspris lægges hvert år en vis procentdel oven i prisen på olie, gas og kul. Vælger man at lade prisen stige med 10% om året, vil det i løbet af 20 år betyde en seks-dobling, nøjes man med en stigning på 5%, vil prisen i løbet af de 20 år være steget 2,6 gange. Det vil være afgørende, at en sådan fortsat stigning står helt fast, så alle ved, hvad de må regne med, og kan indrette sig derefter. Stigningen kan f.eks. vedtages at skulle fortsætte, indtil den dag er nået, hvor CO-2-udslippet er kommet

ned på det niveau, videnskaben har fastlagt som det forsvarlige. Dette må vedtages i FN og være gældende for hele kloden...." (Vækstens tyranni, s. 163, 1992).

Forslaget accepterer altså de p.t. meget forskellige oliepriser i de forskellige lande, men vil tendentielt virke på samme måde overalt: animere til alternative løsninger, herunder mere lokal produktion.

Det lærerige ved at blive gammel består ikke kun i at opleve alt det, der forandrer sig. Man skal samtidig bide mærke i, hvad der slet ikke forandrer sig.

Jørgen Knudsen er forfatter og æresdoktor ved Københavns Universitet. Han har bl.a. skrevet den i teksten nævnte "Vækstens tyranni" og en stor Brandes-biografi i fem bind. I Det ny Clarté har han tidligere skrevet om vækstproblemer i #5 ("Den glade vækst") samt i #11 ("Socialistiske drømme").

Når frugttræerne blomstrer

Af Erik Stinus

(Kilde: En tusindedel træ i vinteren . Et udvalg fra Vindrose)

Jeg anbragte en eller anden
lille skrue i nødvendigheden,
gjorde mit,
tjente mine penge ved det,
tjente nationen, kulturen,
klubben, alliancen, selskabet.
Mit anonyme liv,
min korte historie
således næsten afsluttet.

Jeg holdt kulden på afstand
vintre igennem,
det vil kunne siges om mig
når jeg ikke længere
kan høre.
Jeg gav mit bidrag til varmen
for at jeg og mine,
blev der sagt, kunne undgå
at fortæres af dens flammer.

Men når frugttræerne blomstrer,
før regn kommer
og hvide kronblade
dækker græsset,
står nogen og kigger mig
over skulderen. Kom,
siger en stemme, husker du ikke?
Vi gik ind i det forbudte område
med bannere.

Vi lagde os på startbanerne,
Vi lænkede vore kroppe
til jernbaneskinneerne –
vi, lovbryderne, de forrykte.
Vi gik ud på vejene,
husker du ikke?
Vi vendte vejskiltene,
vi begyndte forfra på en lang historie,
en sang. Kom.

At løfte arven efter Erik Stinus

I det første nummer af Det ny Clarté (november 2006) skrev vores tidligere redaktør Dino Knudsen indledningsvist: "Det ny Clarté er et tidsskrift der vil gå i lag med tidens store spørgsmål fra et venstreintellektuelt standpunkt."

Erik Stinus, som døde den 13. november sidste år, var indbegrebet af en venstre-intellektuel personlighed. Gennem et langt engageret liv var han ved siden af sin skrive- og oversætteraktivitet engageret i tidens store spørgsmål, ikke mindst in-ternationalt hvad angår frihedsbestræbelserne i Asien, Afrika og Latinamerika. Erik Stinus var umådelig berejst og har været i alle de nævnte verdensdele i kortere eller længere tid. Dette aflæses også i hans digtning. Han sansede og beskrev verden omkring sig meget intenst, ofte i form af beskrivelsen af en hverdagssituation, men hos Erik Stinus var det poetiske og det politiske i sjældnen grad forenet.

Vi skal ikke her opholde os mere ved det rent digteriske hvis kvaliteter med rette blev fremhævet i de store dagblades nekrologer efter hans død. Erik Stinus var en værdsat digter i alle kredse, og han var i stand til at skabe respekt og venskaber til trods for at han ikke skjulte at han stod for et klart socialistisk standpunkt. Han blev gennem mange år en del af det danske venstreintellektuelle miljø. Blandt meget, meget andet var han i en periode med i redaktionen af det venstreorienterede tidsskrift Dialog og var i mange år medlem af bestyrelsen i Dansk Vietnamesisk Forening.

Vi i Det ny Clarté, som Erik Stinus har været knyttet til fra bladets start, føler os som en del af samme venstreintellektuelle tradition. Også vi har vores faste udgangspunkt til venstre i det politiske spektrum, og også vi vil gerne knytte kontakter på tværs af de sædvanlige partiskel. Det er opløftende at en ny ung generation står parat til at løfte arven efter sidste århundredes rige venstreintellektuelle miljø, som Erik Stinus var en del af. Dette er mange af vore skribenter gode eksempler på.

Vi vil fortsat arbejde for en fordomsfri fremlæggelse af synspunkter fra de forskellige dele af venstrefløjen samt bringe dybdeborende analyser af folk med forskellige ideo-logiske udgangspunkter, herunder internationale personligheder. Vi lægger vægt på at være et tværsocialistisk blad der gerne bringer indlæg fra både socialdemokrater, SF'ere og enhedslistefolk samt fra folk fra bevægelserne, herunder fagbevægelsen, og fra andre partier end de nævnte. Vi agter at intensivere arbejdet for at sikre denne bredde, men omvendt løber vi ikke skrigende bort ved at høre ord som antiimperialisme, kommunisme eller socialisme.

En anden måde, hvorpå vi agter at være "brede", er i fremtiden at udvide vores kulturelle stof. Og det – finder vi – er en god måde at hædre Erik Stinus på.

Flemming Larsen

Politifolk har vælgertække

Af Kjeld Ammundsen

POLITIPOLITIK. Politiets fagblad Dansk Politi har i forbindelse med det overståede kommunalvalg fået lavet en analyse af hvilke partier politifolk opstiller for. I alt opstiller der 79 politifolk, det fremgår ikke af Dansk Politis opgørelse hvor mange der blev indvalgt i kommunerne. Det interessante er at se hvordan politifolkene fordeler sig på partierne: Venstre 31, Konservative 18, Dansk Folkeparti 1, Liberal Alliance 1, Kristendemokraterne 1, Socialdemokraterne 16. For 13 af de opstillede er det ikke oplyst hvilke partier de har opstillet for, men man kan vel læse ud af de opgivne oplysninger at de nok ikke har stillet op for Enhedslisten, de Radikale eller SF. Og hvad kan man så lære af disse oplysninger?

Måske er deres objektivitet når krisen kradser, ikke er helt så kærlig og objektiv som politichefinspektør Per Larsen hævder.

På et spørgsmål i tv skulle politichefinspektøren forklare hvordan de kunne finde ud af hvem af de mennesker – under COP 15 – der sad i bussen, der skulle arresteres og interneres under klimamødet. Politichefinspektøren slog sig på næsen – og antydede dermed at politiet har næse for at se hvem der er klimakriminel, og hvem der blot er en helt almindelig borger med et helt almindeligt energiforbrug.

Kommunalforsker Ulrik Kjær fortæller til bladet at han "ikke kan afvise,

at der af og til sker lidt kasketforvirring. Men han mener ikke at det er så farligt hvis ka-sketten altid sidder helt lige." De efterfølgende retssager over de vilkårlige tilbageholdelser vil vise om politifolkene har været styret af deres politiske fordomme.

Ps: Politichefinspektør Larsen kan efter 1. februar kalde sig kommunalt ansat konsulent da han af overborgmesteren er ansat til at skulle lede indsatsen mod bande- og ungdomskriminaliteten.

Borgerlig bankerot

Af Marc Grønlund

ØKONOMI. En række hændelser i slutning af det netop overståede årti indeholder en fundamental lektie i ideologisk demaskering.

Den økonomiske krise har således blotlagt, hvad der for så vidt ikke er så overraskende: at den 'økonomiske ansvarligheds' mest ivrige prædikanter er alt andet end netop dette.

Island og Grækenland er tæt på økonomisk kollaps. To lande, der indtil for nylig havde borgerlige regeringer, men som nu har fået centrumvenstre regeringer, der står tilbage med oprydningen og regningen efter de mange excesser.

Og hvad med Danmark, hvor den førte politik har ført til voksende arbejdsløshed og stort underskud? Her har 00'erne pudsigt nok også budt på en borgerlig regering, der på ingen måde har været belastet af egenskaber som ansvarlighed eller mådehold.

Denne totale bankerot for de borgerlige bør ikke føre til andet end hovedrysten, når udtrykket 'økonomisk ansvarlighed' fremføres i offentligheden. Argumentet er i sig selv bankerot.

Derudover burde det stå lysende klart, at 'økonomisk ansvarlighed' mest af alt er et ideologisk begreb, der bruges for at underminere rettigheder, begunstige

de velstillede og gennemføre nedskæringer. Dette blev tidligere kaldt ved dets rette navn: klassepolitik. Problemet er bare, at også socialdemokraterne og dermed centrumvenstre bruger udtrykket og rent faktisk positionerer sig i forhold til dets følgevirkninger: en reaktionær økonomisk politik.

Også i Danmark vil det muligvis blive overladt til en centrumvenstre regering at rydde op efter de 'økonomisk ansvarlige' borgerlige, og her er det ironiske twist, at netop centrumvenstre i højere grad vil kunne iværksætte såkaldte 'nødvendige' reformer, idet de vil have nemmere ved at neutralisere venstrefløjens og fagbevægelsens protester. Men ærlig talt burde den 'økonomiske ansvarligheds' afpresning være en saga blot, og de reelle modstandere af en reaktionær politik bør bryde ud af spændetrøjen i stedet for at iføre sig den.

Når sandheden skal frem!

Af Kjeld Ammundsen

SPIN. Den tidligere spindoktor Michael Kristiansen var manden der hviskede den tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen i øret når der skulle manipuleres med offentligheden. Tag bare det dygtige spind der blev udført i forbindelse med vores heltegeringer i Irak. Her var der brug for en mand der kunne servere en løgn som den skinbarlige sandhed. Eksperter ville sikkert kalde det et manipulatorisk mesterværk. I 2005 forlod han arbejdet som mesterløgneren – efter at have haft et for stort forbrug af statens midler – for at blive kommunikationsrådgiver for erhvervslivet. Med sin store kontaktflade til politikerne (læs højrefløjens politikere) skulle han skaffe gode vilkår for erhvervslivet. I 2007 blev han politisk kommunikator for en række dagblade, men ikke mindst på TV2 News, her sammen med Politikens redaktør Peter Mogensen. I en indstuderet afslappet atmosfære kommenterer de hele det politiske spil på Christiansborg. Selv hævder han i Politiken "at han ikke er politisk kommentator. Jeg er Michael Kristiansen," siger han. Det er sikkert en klog udtalelse; samme tv-station kunne i nyhederne fortælle at Kristiansen er en af 3 ulønnede (!) rådgivere for den nuværende statsminister Lars Løkke Rasmussen. Han skulle være så tæt forbundet med den nuværende Rasmussen at han er medrådgiver i forbindelse med en eventuel ministerrokade.

"Flere kilder" – skriver Politiken – "i det politiske miljø betegner Kristiansen som en af sin generations bedste politiske analytikere."

Jeg ved ikke om de – som jeg gør – også anser ham for en af sin generations bedste manipulatorer af offentligheden. På tv står han med en stor "troskyldighed" og fortæller om den objektive politiske sandhed. Jeg har tit tænkt at han er lidt hård ved venstrefløjen og en del sikkende over for regeringen og er nu rigtig glad for "afsløringen" – det er da i det mindste en forklaring på hans "objektivitet".

Det siges at da Løkke Rasmussen skulle stå til regnskab for sit tyveri fra statskassen, ringede han til højrefløjens dygtigste heksedoktor for at få hjælp. Selv siger den gode doktor at det er løgn. Det er det måske – som så meget andet fra den side af dansk politik.

Tema:

Det Ny Clarté sætter fokus på landbrug!
I en tid, hvor landbruget skal forsyne flere mennesker globalt, hvor det gøres bæredygtigt, og den manglende omstilling til en verden anno 2010 er iøjnefaldende, er behovet for en radikal ændring af sektorens produktionsmåde stor – herhjemme og globalt! Vi bringer tre artikler, der hver tager fat i forskellige temaer og spørgsmål: Kan vi producere vores landbrugsvarer mere optimalt og bæredygtigt – på en global skala? Hvorfor støtter EU landbruget, og hvad er status på dansk landbrug?
God læsning!

Landbrugets store fallit

Af Kjeld Hansen

Hvad kalder man et land, hvor mindre end en halv procent af befolkningen ejer mere end 63 pct. af jorden? Nej, ikke "bananrepublik". Det rigtige svar er: Danmark.

Ja, vi taler om det yndige land, hvor nogle få tusinde personer i dag ejer hovedparten af det ganske land. Og har monopol på at gøre det med både lovgivning og et helt ministerium i ryggen. Det er roden til meget ondt.

For at føje spot til skade modtager denne lille gruppe af jordejere offentlig hjælp i størrelsesordenen otte mia. kr. om året. Hver enkelt hæver i gennemsnit 250.000 kr. i årlig indkomststøtte. Penge, der udbetales som indkomststøtte, uden at vi stiller nogen form for modkrav.

Det særegne ved Danmark er jo, at vi lever i et af verdens rigeste samfund, men må alligevel tage til takke med et miljø, der aldrig har været mere tilsølet end i dag. For nu at citere fhv. industriminister Nils Wilhjelm, der påpegede dette paradoks tilbage i 2001.

Den lyse og lette danske natur, som vi alle elsker, fik sit knæk i årene 1940 til 1970. Ingen anden epoke i Danmarks-historien kan opvise en så systematisk og hensynsløs forarmelse af landskabet. Med fatale følger blev en særlov, givet under den tyske besættelses jernhårde

vilkår, skrupelløst udnyttet i de efterfølgende 30 år. Staten betalte i denne periode milliarder i direkte støtte til at forarme titusinder af vilde natursteder over hele landet. Aldrig er så mange vandløb lagt i rør, så mange moser tilintetgjort, så mange enge drænet, så mange overdrev pløjet op, og så mange søer udtørret. Vor fælles kulturarv i nationale naturområder som Filsø, Slivsø, Skjernå, Vest Stadil Fjord og Åmosen blev ofret med støtte fra denne særlov.

Forarmelsen af naturen tvang dyrene, fuglene, insekterne og planterne væk. Storken, viben, agerhønen og den gule engblomme fik dødsstødet fra 1940 til 1970. En eneste generation lagde øde, hvad snese af generationer næppe vil kunne bringe på fode igen. Hovedstolen i nutidens miljøgæld blev stiftet i de 30 år, hvor besættelsestidens særlovgivning hårdnakket blev holdt i hævd.

Skiftende landbrugsministre, borgerlige såvel som socialdemokrater, lukkede øjnene for denne kæmpe gældssætning, som vi i dag må afsætte milliarder af miljokroner til at afbetale på i form af naturgenopretning, vandmiljøplaner, grundvandsbeskyttelse, vandrammedirektiv, habitatdirektiv, naturplaner og biodiversitetskonvention. Danmark blev gjort til

Industri bliver outsourcet, og underskudsforretninger lukkes. Hvad med den dårlige rentable forretning kaldet dansk landbrug? Hvorfor har vi det, hvad er konsekvensen for miljøet, og hvordan kan det laves om? Læs mere...

verdens mest ekstreme landbrugsland. Ingen anden nation har så stor en andel af sit areal under plov, og i intet andet land produceres så mange svin i forhold til arealet. Naturens miserable stilling i Danmark skyldes helt overvejende den simple kendsgerning, at der næsten ingen plads er levnet til den.

Regningen for at rydde nogenlunde op i det enorme miljøsvineri kan blive op mod svimlende 100 milliarder kroner over de næste 10 år. Formanden for Kommunalteknisk Chefforening, Torben Nøhr, vurderede i februar 2010, at halvdelen af de danske vandløb, to tredjedele af søerne og næsten 90 procent af fjordene og de nære kystområder ikke lever op til EU's mindstekrav om miljøkvalitet. Og årsagen? Den er ingen i tvivl om. Det er den ekstreme landbrugsdrift.

Himmelråbende dårlig forretning

Nu har Landbrugsministeriet, som af dunkle årsager insisterer på at blive kaldt Fødevareministeriet, haft uindskrænket magt over de danskes land i mere end en menneskealder – er der så slet ikke noget at bryste sig af?

Tilbage i 1950 levede flere end 200.000 familier af deres eget landbrug, i dag er antallet reduceret til 12.000 heltidsbedrifter. Prognosen fra Dansk Landbrug

siger, at i 2015 vil der bare være 9.100 tilbage.

Er det godt?

I 2003 havde landbrugets samlede gæld en kontantværdi på 195 mia. kr.; i år passerer beløbet de 360 mia. kr. Dansk landbrug er simpelthen en himmelråbende dårlig forretning – eller er det, fordi man sætter tæring milevidt over næring? Ja til det sidste. Dansk landbrug lever af lånte penge og har gjort det i mere end 10 år, og Fødevareministeriet har aldrig løftet en finger for at få erhvervet til at konsolidere sig.

Strategien med en gældsprocent oppe omkring de 80 er enestående i EU-sammenhæng. Kæmpegælden er mere end dobbelt så stor som gennemsnittet i de øvrige lande, og den medfører en enorm rentebelastning. Til gengæld sikrer den landbruget mod at betale indkomstskat. Den smule ejendomsskat, der er tilbage at bidrage med efter hele to markante nedsættelser af procentsatsen siden systemskiftet i 2001, er heller ikke noget der batter. Og som sin første handling har den nyudnævnte fødevareminister Henrik Høegh lovet at eftergive den sidste milliard, som provenuet fra jordskatterne stadig udgør.

Når nu landbruget giver massivt underskud, hvordan har jordejerne så klaret dagen og vejen? Man har levet højt og flot på 1. klasse ved at belåne friværdien

på jorden.

Derfor skulle der hele tiden udvides, så der var noget at belåne. Mange agrospekulanter troede, at de kunne gå på vandet. Tilskyndet af uansvarlige bankrådgivere kastede man sig ud i allehånde finansielle spekulanter på det internationale marked – schweizerfranc, Euro, futures og optioner – hele paletten rundt skulle bondemand Hansen spille med. Men kun de færreste var dygtige nok til at slippe helskindet fra det eventyr. Banker og realkredit spillede med på denne svimlende matador-karrusel, der hele tiden krævede ny långivning til spillerne, for at de ikke skulle ryge af i-svinget. Dette cirkus pressede jordpriserne op over de 300.000 kr. for en sølle hektar. I det seneste årti har spekulation presset prisen på landbrugsjord op med 285 pct., uden at der har været nogen som helst produktionsmæssig dækning for denne stigning.

Nu er denne gigantiske prisboble

eksploderet, og jordpriserne rasler ned. Alle holder vejret, men vi kan se frem til en lavine af tvangsauktioner og milliardtab for bankerne. Ifølge Erhvervs- og Økonomiministeriet kan det forventes, at 10-20 pct. af landbrugsbedrifterne går konkurs. Værre bliver det imidlertid næppe, fordi de insolvente landmænd holder regeringens økonomiske politik i deres hænder. Landbrugets gæld er så

enorm, at den truer selve den finansielle stabilitet i landdistrikterne, så regeringen vil føle sig tvunget til at komme med hjælpepakker, lempelser og nye støtteordninger. Bortfaldet af jordskatter for 1,2 milliarder kroner skal blot ses som en ouverture til alletiders største støttekoncert for landbruget – for skatteydernes regning.

Landbrugets positive bidrag til samfundets husholdning er til at overskue. Eksportandelen ligger i dag omkring de 10 pct., men har været konstant faldende siden 1963, hvor industrien for første gang overhalede landbrugseksporten. I dag er den af samme størrelsesorden som det voksende turisterhverv, der ikke er begunstiget milliardsubsidier.

Ser man på landbrugets og fødevarerindustriens samlede bidrag til Danmarks bruttofaktorindkomst, så lå det i år 2000 på 4,8 pct. Det forventes at falde til 4,4 pct. i 2010.

På samme måde går beskæftigelsen ned med omkring 1 pct. årligt, så der i 2010 blot vil være 108.000 fuldtidsansatte i såvel det primære landbrug som i fødevarerindustrien. En pæn del af beskæftigelsen kommer kun udlandet til gode. Allerede i dag er hver 4. ansatte i landbruget en udlænding. Er dette en succeshistorie for den danske landmand? Og har det været prisen værd for os andre, at naturen og miljøet undervejs gik tabt?

En stank af gylle

Trods den velbeskrevne elendighed hug-ger de 15.300 jordejere fortsat ind på de sidste stumper af danskernes natur, som den ligger spredt og splittet derude, mellem landbrugets stålsiloer, gyllebeholdere og kæmpe fabrikshaller. Med daværende fødevareminister Eva Kjer Hansens varme velsignelser blev 122.000 hektar halvnatur pløjet op i 2008-2009. Jord, der ikke havde været dyrket i en årrække. Her var tale om et areal på størrelse med Lolland-Falster, der havde ligget hen som en slags naturerstatning siden 1992.

"Grøn Vækst" kalder fødevareministeren dette anslag mod de sidste udyrkede oaser i et landskab, der efterhånden ligget sønderslået og tømt for indhold. Se dig ud en sommerdag - monotone marker så langt øjet rækker og en stank af svinegylle dominerer i dag det landskab, hvor storken for ikke så længe siden spankulerede omkring.

Som enhver kan se, der ikke arbejder på Axelborg - landbrugets hovedsæde - eller i Fødevareministeriet, er dansk landbrug i dag håbløst forgældet, landbokulturen for længst afgået ved døden, og det yndige land plaget af landmændenes miljøforurening. Dette til trods for, at landbruget i mere end hundrede år har haft sit helt eget ministerium. Var det så bare sådan, at denne belastede

erhvervsforvaltning af de danskes land kun berørte udøverne og deres familier. Så var skaden til at overse. Landmænd på fuld tid er der jo kun 15.000 af i dag.

Imidlertid rammer landbrugets deroute også de øvrige 800.000 danskere, der bor på landet. De må bare finde sig i gyllestank, vandforurening og naturens forarmelse samt hastigt stigende udgifter til at rense op efter landbrugsproduktionen. I sidste ende er det dog hele nationen, der kommer til at betale for vor tids største kulturtab. Og billigt bliver det ikke. Som sagt af Hans Edvard Nørregård-Nielsen i den seneste erindringsbog: "Der kan nu engang ikke vokse ordentlige mennesker i en tilsølet natur."

Vi peger gerne fingre ad landmanden, men de virkelig skyldige gemmer sig i Fødevareministeriet. Som en stat i staten har skiftende landbrugs-/fødevareministre - og ikke mindst deres embedsværk - i utallige tilfælde modarbejdet, undergravet eller lodret blokeret ethvert forsøg på at bringe landbruget ind under en rimelig demokratisk kontrol. Derfor er det en seriøs overvejelse værd, om ikke Fødevareministeriet bør nedlægges.

Landbrugsstøtte til golfbaner og rideheste

Op gennem historien har der hersket en højst uheldig treenighed mellem landbrugets organisationer, Landbrugsministeriet (i dag: Fødevareministeriet) og partiet Venstre. Denne alliance har fredet erhvervet politisk og sikret det massiv offentlig støtte i de seneste 50 år.

Den opfattelse, at det øvrige samfund har en kontant forpligtelse til at sikre landbofamilierne en passende indkomst, blev cementeret i de første dage af maj 1961, hvor Landbrugsrådets daværende

præsident, Anders Andersen, erklærede bybefolkningen "mælkestrejke", hvis ikke han fik nogle milliarder til sine medlemmer. Hvad ingen vidste dengang, og kun få ved i dag, er, at mælkestrejken var et spil for galleriet.

I dybeste hemmelighed havde Landbrugsrådets præsident, der også sad i Folketinget for Venstre, og den socialdemokratiske statsminister Viggo Kampmann aftalt prisen for, at strejken kun skulle være symbolsk. Efter tre dages panik var der atter frisk mælk i mejeriudsalget. Pris: 5 mia. nutidskroner i støtte til landbruget.

Siden da har de danske skatteydere hvert år måttet overføre milliarder af kroner til de danske landmænd. I dag lever der ikke en eneste aktiv landmand, der har prøvet at dyrke sit "liberale" erhverv uden statsstøtte. I år udbetales der hele 8,3 mia. kr. i direkte indkomststøtte til de 48.000 "landmænd", der ejer den danske jord. Blandt de heldige finder vi Kriminalforsorgen, Mærsk Mc-Kinney Møller, golfbanen i Korsør samt velhavere med egne rideheste og 1,5 hektar græsmark – og landmænd i primærerhvervet. Karakteristisk er det, at over halvdelen af Fødevareministeriets klienter modtager mindre end 50.000 kr., og knap 7000 af disse "landmænd" hæver under 2.000 kr. – altså det rene pjat og papirspild.

Formålet med at dele støtte ud til højre og venstre er til at få øje på: Der skal nye kunder i butikken. I dag findes der blot 15.300 fuldtidslandmænd, og prognosen fra Dansk Landbrug siger, at i 2015 vil der kun være 9.100.

Så lavt et antal klienter vil næppe være eksistensberettigelse nok for et helt ministerium.

Oven i den kontante indkomststøtte har Fødevareministeriet også sikret erhvervet nogle helt ekstraordinære skatteregler. De bidrager i høj grad til kommunernes ulyst til at have med landmænd at gøre. For eksempel er

der "bondegårdsreglen", der sikrer en markant lavere beskatning af beboelsen på landbrug end af parcelhuse, muligheden for at udskyde skat år efter år og muligheden for at undgå skat på ejendomssalg ved at købe en skov i Sverige, osv. osv.

Alligevel har dansk landbrug udviklet sig til det mest forgældede i hele Europa.

Nedlæg Fødevareministeriet

Danmarks natur er ikke længere et kulturlandskab, men en losseplads for landbrugets affaldsstoffer, især fra den enorme svineproduktion. Den spreder sit urensede affald overalt i landskabet, i en målestok, som modsvarer 80 mio. menneskers nødtørf, som en kendt TV-journalist engang udmalede det.

Siden 1980'erne har vi investeret milliarder af kroner i at dæmpe skadevirkningerne, men kun med ringe effekt.

En væsentlig årsag har været Fødevareministeriets insisteren på frivillige aftaler med landbruget, ikke mindst efter systemskiftet i 2001. Aftaler, der aldrig blev holdt.

I dag ligger miljøpolitikken i ruiner. Vi fik uhørt billig flæsketeg, javist, men prisen har været skyhøj.

Ganske vist påstod statsminister Anders Fogh Rasmussen på Venstres landsmøde i november 2003, at "der

er ikke en frø, ikke en fugl, ikke en fisk, der har fået det ringere som følge af regeringens miljøpolitik." Det var en rigtig dumsmart bemærkning. For det første glemte Fogh Rasmussen jo lige at fortælle det til frøerne, fuglene og fiskene, og for det andet var bemærkningen usand. Han har da også måtte æde sine ord i sig.

På Venstres landsmøde i november 2008 sagde statsministeren undskyld, hvorefter han blæste til kamp mod alverdens miljøproblemer. Nu skal Danmark være grønt, og Venstre går målrettet efter at erobre den grønne førertrøje. Men det bliver næppe med Fødevareministeriets gode vilje.

Fødevareministeren vil ganske vist have "grøn vækst", men dette begreb er blot et harsk udtryk for sprogligt spin. "Grøn vækst" betyder i virkeligheden endnu flere grise og køer og endnu mere jord under plov. Alene oppløjningen af 122.000 hektar brakjord har siden 2008 øget det dyrkede areal med 4 pct. Det vil uomgængeligt betyde flere klimagas-ser i form af CO₂, metan og lattergas, mere kvælstof og fosfor til vandmiljøet og endnu flere sprøjtemidler.

Allerede nu er Klimaministeriets bestræbelser på at dæmpe danskernes CO₂-udslip gjort grundigt til grin.

For hver generation burde det være en æressag at sende landet lidt smukkere videre, end man overtog det, men dertil er vi slet ikke kommet. Man er oppe mod et mægtigt støtteimperium og alle dets kontorer, der har højtuddannede folk ansat i hobetal til at bortforklare alt det, enhver kan se med sine egne øjne.

En sidste gang: Hvad kalder man et land, der administrerer hele sin natur til fordel for blot 9.100 virksomhedsejere? Lad svaret blafre i vinden, men skulle vi ikke snart tage hul på fremtiden? Selvfølgelig skal der drives landbrug i Danmark. Men giv os dog et mere intelligent, hensynsfuldt, rentabelt, miljørigtigt, demokratisk og samfundsvenligt landbrug.

Begynd med at nedlægge Fødevareministeriet. Det gjorde englænderne for mere end 10 år siden. Til gengæld oprettede man et Ministry for Rural Affairs. Lad os nedlægge de 15.000 landmænds private vagtværn, Fødevareministeriet, og lad os så oprette Ministeriet for Landdistrikterne, - til gavn for samtlige 800.000 danskere, der bor derude. Og til glæde for alle, der holder af det yndige land.

Kjeld Hansen er forfatter og journalist. Han har blandt andet udgivet bøgerne "Den grønne forbrugerguide" (1990) og "Det tabte land" (2008).

Landbrugsstøtten – afvikling eller udvikling?

Af Eva J.R. Waldorff og Christian Borum

Der synes efterhånden at være en konsensus på venstrefløjen om, at EU's landbrugsstøtte bør afskaffes, eller i hvert fald, at den radikalt skal ændre form. Det er dog ikke kun venstrefløjen, der har taget disse ideer til sig. Så sent som ved sidste Europaparlamentsvalg gik en stor del af de danske parlamentarikere (også de borgerlige) til valg på, at landbrugsstøtten er forældet og for dyr. Når oppositionen er så stor, kan man jo i den forbindelse undre sig over, at den ikke er blevet afskaffet endnu.

EU's byggesten

Landbrugspolitikken er endnu stærkere rodfastet i EU's grundstruktur, end mange måske tror. Lynggaard fortæller, at der er fem oprindelige målsætninger med landbrugsstøtten, som ikke har ændret sig siden 1957, da støtten blev oprettet i Rom-traktaten. Det særlige ved denne traktat er, at den rent faktisk er en form for grundlov. Det er derfor usædvanligt, ifølge Lynggaard, at de oprindelige målsætninger indgår i denne sammenhæng, da de er udtryk for et politisk indhold, og ikke, for eksempel, et grundlæggende eksistensforhold eller retningslinjer for den politiske proces. Dette har gjort det stort set umuligt at fjerne landbrugsstøtten helt, da det ville svare til at lave en grundlovsændring, hvilket ville kræve enighed fra alle de nu 27 medlemslande.

Landbrugspolitikken blev på mange måder dannet som en aftale mellem Frankrig og Tyskland ved etableringen af EF. Overfladisk set handlede det om, at man i Tyskland havde brug for et marked til at eksportere sine industrielle produkter, og at Frankrig havde brug for at sikre en større produktion af fødevarer. Fødevarerproblematikken hang, ifølge Lynggaard sammen med, at det var en periode efter anden verdenskrig med rationering osv. og man havde decideret fødevarerangel. Derfor var man interesseret i at producere så meget som muligt i landbruget.

Blandt andet skulle man bruge den til enhver tid tilgængelige teknologi, til at producere nok fødevarer. Det er en af de fem målsætninger, som Lynggaard fremhæver som problematisk.

"Banalt kan man sige, at der står i målsætningen, at man skal producere så meget som muligt, så effektivt som muligt. Det giver anledning til intensiv produktion, og nogle af de problemer vi har set efterfølgende. Der gik ikke andet end nogle få år, allerede i slut-60'erne, så var der overproduktion," siger han.

Denne overproduktion har vist sig i offentligheden ved, at der flere steder i Europa lå store lagre af for eksempel vin og smør, opkøbt af EU.

STØTTE. For mange virker den absurd!

Hvad er historien bag EU's landbrugsstøtte, hvorfor er den svær at afskaffe, og hvordan har den ændret karakter.

Er det godt for noget?

For at få svar på disse spørgsmål har Det Ny Clarté interviewet Kennet Lynggaard, lektor på RUC med speciale i EU's landbrugspolitik.

"Så man kan sige, at de reformforsøg, der senere har været, har forsøgt at udligne nogle af de problemer, som politikken selv har skabt," tilføjer Lynggaard.

At ændre støtten

På trods af, at de oprindelige målsætninger står skrevet i sten, så har landbrugsstøtten alligevel ændret sig hen over de seneste årtier, og der har været mange forsøg på at ændre den yderligere. Traditionelt set har det været kommissionen, der, op igennem 90'erne, har forsøgt at få liberaliseret (reformeret) landbrugspolitikken, men de er ofte blevet bremset af ministerrådet. Kommissionens interesser ligger i, at næsten halvdelen af EU's budget går til landbruget, og kommissionen ønsker at bruge flere penge til at udvikle andre dele af EU. Noget er der dog sket. Ifølge Kennet Lynggaard, har man ændret måden hvorpå man støtter.

"Hvor man tidligere har betalt landmændene for at producere en masse, så siger man, at de stadigvæk får penge for at producere, men de begynder i højere grad at få støtte for at producere på en bestemt måde. Man skal altså leve op til forskellige krav for at få støtten."

Disse krav kan bl.a. være miljøkrav. Ud over dette begyndte man også på braklægning af marker. Man lagde altså marker til side, hvor man ikke dyrker.

Dette, både for miljøet og for at lægge en dæmper på produktionen. Man begyndte altså at ændre de politiske instrumenter. Det betød, at landbrugsstøtten i højere grad kom til at fokusere på miljø, og senere også fødevarer sikkerhed, hvor man skulle sikre, at varerne var sunde.

Hvilke andre grunde end overproduktion var der til at reformere landbrugsstøtten?

"Tilbage i 70'erne havde man ikke behov for i offentligheden at skulle legitimere landbrugspolitikken. Det er noget, der er opstået senere. De kritiske røster er blevet mere offentlige, og det er ikke kun nogle få, der er involverede i det. Det har betydet, at man i højere grad har skullet legitimere politikken, fordi det er blevet offentligt kendt, at der er overproduktion, fødevarer skandaler og negative miljøkonsekvenser som følge af landbrugsstøtten," mener Kennet Lynggaard.

Dog siger han også, at noget af det, der har givet anledning til de reformer op igennem 90'erne, der faktisk er blevet til noget, som regel hænger sammen med, at der kommet en form for internationalt pres bl.a. gennem WTO (Verdenshandelsorganisationen). Der forhandler man bl.a. om liberalisering af internationale markeder. I den forbindelse har der

været pres på for at nedskrive graden af told på produkter, der kommer udefra, og for at støtte landbruget mindre.

Østudvidelse, krise og Lissabon-traktat

Det er inden for de senere år dog blevet tydeligt, at landbrugsstøtten ikke kun er under afvikling. Særligt indlemmelsen af en række østeuropæiske lande vil få en stor betydning for, hvordan landbrugsstøtten kommer til at se ud i fremtiden. For det første er landbrugsstøtten en vægtig grund til, at mange af de nye medlemslande ville ind i EU, og for det andet er der nu kommet en hel række aktører ind i magtpositioner, som ikke nødvendigvis har interesse i at afvikle støtten.

"En ting er, at en del af disse nye lande traditionelt set har haft et mindre effektivt landbrug. Og samtidig har de også haft en større del af befolkningen involveret i landbruget. De har ikke været igennem den samme moderniseringsproces som Vesteuropa. Det vil sige, at der kommer nogle nye interesser ind, som ikke har det samme overskud til miljø m.m. Der er det stadigvæk et spørgsmål om overhovedet at få produceret nok og at få gang i eksporten. Derfor har man nogle særlige interesser i at få støttet en modernisering af landbruget," siger Lynggaard og fortsætter,

"Barriererne er i hvert fald ikke blevet mindre for en potentiel afvikling af landbrugsstøtten med østudvidelsen. De har jo direkte stemme i ministerrådet, og det er der, man kan gå ind og begrænse reformer."

Østlandende er altså en faktor, der sætter en dæmper på reformvilligheden i EU. Det er dog ikke den eneste, og måske endda heller ikke den vigtigste grund til, at landbrugsstøtten ikke bliver reformeret i samme grad som tidligere.

"Der er nogle ting, der tyder på, at man måske har slået bremsen i for reformering af støtten for en periode nu. Det har meget med den økonomiske krise at gøre. Landmændene overalt er jo pressede økonomisk"

En tredje og mere uforudsigelig faktor, der får stor betydning for fremtidens landbrugsstøtte, er Lissabon-traktaten. Traktaten giver mere magt til Europa-parlamentet. Som sådan kunne man derfor forledes til at tro, at det ville øge reformvilligheden, da parlamentet traditionelt har ønsket reformer på området, men igen, siger Kennet Lynggaard, skal man huske, at østudvidelsen har fået stor betydning for sammensætningen af parlamentet.

"Østudvidelsen har givet anledning til, at parlamentet ikke i samme omfang repræsenterer bestemte interesser,

men at det i højere grad kommer til at repræsentere forskellige lande og holdninger.

Altså frem for, at det er mere entydigt forbrugerorienteret, så bliver det præget af stærke landbrugsinteresser, ikke mindst pga. lande som Bulgarien, Rumænien og Polen," siger han.

Udvikling?

For Kennet Lynggaard er der nogle positive træk at se ved den nye måde at støtte landbruget på, selvom der stadig er problemer med for eksempel overproduktion og miljø.

"Der bliver stadig brugt en masse penge på den, og der er også stadig nogle negative konsekvenser. Men samtidig har landbrugsstøtten været med til at opretholde et landbrug og støtte nogle landmænd i særligt udsatte områder, som ellers ikke ville have haft en chance.

Man er også begyndt op igennem 90'erne at støtte bredere, for eksempel det, der hedder 'Rural Development', hvor man er begyndt at støtte infrastrukturen i bestemte områder. Man prøver at støtte landbrugsområder, så de ikke kun er afhængige af produktionen af landbrugsvarer. Som regel vil man se dét som en positiv udvikling. Frem for at støtte en produktion, vi ikke har brug for, så er det måske bedre at støtte landmænd for at gøre noget, vi alle kan bruge til fælles gode"

Kennet Lynggaard er lektor ved Roskilde Universitet's Institut for Samfund og Globalisering og er specialiseret i EU's landbrugsstøtte, europæisk integration og EU's institutioner.

Danmark sviner mest i Østersøen

Danmark er Østersøens miljøskurk: Det viser en rapport fra Sveriges landbrugsuniversitet, der har sammenlignet, hvor meget kvælstof vi lukker ud i det sårbare havområde. De danske landmænd udleder i gennemsnit 57 kilo kvælstof pr. hektar i Østersøen, mens tyskerne står for 40 kilo, svenskerne for 16, og Letlands og Litauens forurening knap nok kan måles.

Samlet står dansk landbrug for halvdelen af den samlede kvælstofsforurening af Østersøen og er dermed hovedansvarlig for, at det sårbare havområde gisper efter ilt.

Politiken d. 19 sept. 2008

En skidt Moral

Fødevarestyrelsens nye rejsehold afslørede under en af sine første nålestiksaktioner i Syd- og Vestjylland fem landmænd med ulovlige lagre af veterinærlægemidler, bl.a. hormoner og antibiotika. Flere af lægemidlerne var importeret ulovligt. 190 landmænd på Djursland har i 2009 ulovligt importeret store mængder pesticider. 2300 landmænd har egen import af pesticider.

Venstres Thor Petersen mener, at madordningen i institutioner er den rene socialisme. Mon han også mener, at landbrugsstøtte er socialistisk? Han modtager årligt godt 140.000 kr.

Landbrugsminister Henrik Høegh modtager mere end 500.000 kr. om året.

Peter Gæmelke får hen imod 700.000 i støtte. De er blot nogle enkelte, som er medlemmer af Danmarks liberalistiske parti Venstre, som modtager penge fra det offentlige.

Tilsammen modtager landbruget hen imod 8 milliarder til vækstfremme.

Se mere: www.farmsubsidy.org

Kan økologisk landbrug brødføde ni milliarder mennesker?

Af Jules Pretty

Der er noget galt med vores landbrugs- og fødevarer-systemer.¹ Skønt der er sket store fremskridt med at få produktivitet til at stige i det foregående århundrede, er der stadig flere hundrede millioner mennesker, der sulter og er fejlernærede. Desuden spiser flere hundrede millioner for meget eller indtager den forkerte slags fødevarer, og det bliver de syge af. Miljøets sundhed forringes også, da mange af de landbrugssystemer, som vi har udviklet i de senere år, ser ud til at medføre en dårligere jordbunds- og vandkvalitet. Er der bare ikke noget at gøre ved det, eller er det tid til at udvikle et landbrug, der er baseret mere på økologiske principper og er i harmoni med mennesker og de samfund og kulturer, de lever i?

På vej ind i det andet årti af det 21. århundrede står vi over for nogle afgørende valg. Mennesker har dyrket jorden i ca. 600 generationer, og i det meste af den tid har produktionen og fortæringen af fødevarer været tæt forbundet med kulturelle og sociale systemer. I løbet af de seneste 2-3 generationer har vi dog udviklet enormt succesrige landbrugssystemer, som i det store og hele er baseret på industrielle principper. Disse systemer producerer flere fødevarer pr. hektar og pr. arbejder end nogensinde før, men de ser kun ud til at være effektive, hvis man ignorerer de skadelige bivirkninger – anvendelsen af fossilt brændsel, forringelsen af

jordbunden, skaden på biodiversiteten, forureningen af vand og luft, den skade på menneskers helbred, som skyldes landbrugspesticider på fødevarer og i miljøet, og den udvikling af antibiotika-resistente bakterier, som især forekommer ved kvægavl af en større målestok.

De senere fremskridt i den samlede produktivitet har kun haft en begrænset indvirkning på forekomsten af sult. Over en milliard mennesker sulter og mangler tilstrækkelig adgang til mad. Dog er der sket fremskridt, eftersom under en sjettedel af verdens befolkning betragtes som underernærede i dag, sammenlignet med en fjerdedel i 1970. Siden da er den gennemsnitlige fortæring af fødevarer steget med 17 procent til 2.760 kilokalorier om dagen – det er godt i gennemsnit, men skjuler stadig det faktum, at mange mennesker overlever på mindre: 33 lande, de fleste i Afrika syd for Sahara, fortærer stadig under 2.200 kilokalorier pr. indbygger om dagen. Udfordringen er stadig enorm. Endnu et tegn på, at noget er galt, er, at en ud af syv personer i de industrialiserede lande nu er klinisk overvægtige, og at fem af de ti vigtigste grunde til dødsfald er kostrelaterede. Det er alarmerende, at der nu er flere overvægtige end undervægtige i nogle udviklingslande.

Efterhånden som verdens befolkning fortsætter med at øges, vil det absolutte behov for fødevarer også stige. Stigende indkomster vil betyde, at

BÆREDYGTIGHED.

Befolkningstallet stiger på verdensplan, og der er derfor brug for mere mad! En enkel problemstilling, som fordrer en kompleks løsning. En problemstilling, som ikke bliver mindre udfordrende, hvis ambitionen er, at fødevareproduktionen tilmed skal være bæredygtig og økologisk. Kan det lade sig gøre, og hvilke tiltag er nødvendige?

mennesker får større købekraft, og dette vil øge behovet for fødevarer. Men efterhånden som kostvanerne ændrer sig, vil behovet for visse typer fødevarer også ændres radikalt. Den stigende urbanisering betyder, at mennesker sandsynligvis får nye kostvaner, især vil de spise mere kød og færre af de traditionelle kornprodukter og andre fødevarer. I teorien produceres der nok af de vigtigste fødevarer til at ernære alle i tilstrækkelig grad, men meget af det bruges som dyrefoder (37 procent af kornsorter i udviklings-landene, 73 procent i de industrialise-rede lande), og meget spildes på de øverste niveauer af den sociale pyramide af dem, der har en overflod af mad til rådighed.

Mod et bæredygtigt landbrug

Alle kommentatorer er enige om, at fødevareproduktionen er nødt til at stige betydeligt i de kommende år. Men der er vidt forskellige meninger om, hvordan dette bedst kan opnås. Nogle siger, at landbruget skal udvides til nye områder – men dette vil betyde yderligere tab af biodiversitet. Andre siger, at vækst inden for fødevareproduktion skal gennemgå en fordoblet indsats for at gentage den grønne revolutions fremgangsmåder med højtydende afgrødetyper og store mængder indkøbte tilførsler i form af gødning og pesticider. Andre igen siger, at et bæredygtigt

landbrug, der anvender mere økologisk stabile metoder, giver landbrugerne mulighed for at intensivere udnyttelsen af deres jorder og øge fødevareproduktionen.

Men at finde en løsning på det vedvarende sultproblem er ikke blot et spørgsmål om at udvikle nye teknologier og fremgangsmåder for landbruget. De fleste fattige producenter har ikke råd til dyr teknologi. De bliver nødt til at finde nye løsninger baseret på teknologier, der er til rådighed lokalt og/eller er billige, og samtidig få det bedste ud af naturressourcerne samt de sociale og menneske-lige ressourcer. Intensivering ved hjælp af naturens aktiver samt de sociale og menneskelige aktiver, kombineret med anvendelsen af de bedste teknologier og de bedste tilførsler, der er til rådighed (de bedste genotyper [variationer], og den bedste økologiske drift), der minimerer eller udelukker skade på miljøet, kan kaldes "bæredygtig intensivering." Selv om landbrugerne igennem tiderne har brugt en bred vifte af teknologier og fremgangsmåder, som vi i dag ville kalde bæredygtige, er det først i de senere årtier, at de koncepter, der forbindes med bæredygtighed, er blevet almindeligt brugt.

Ideen om et bæredygtigt landbrug er vokset fra et indledende fokus på miljømæssige aspekter til for det første at

omfatte økonomiske og derefter bredere sociale og politiske dimensioner.

Hvad er et bæredygtigt landbrug?

Hvad forstår vi så nu ved et bæredygtigt landbrug? Mange forskellige fremgangsmåder er dukket op for at fremme en større bæredygtighed end både de præ-industrielle og industrialiserede landbrugssystemer. Disse omfatter biodynamisk, samfundsaseret, økologisk, miljømæssigt følsomt, ekstensivt, gårdfrisk, frilands-, lav produktionsfaktor, organisk permakultur, bæredygtig og "wise-use". Der er en løbende debat om, hvorvidt landbrugssystemer, der beskrives med disse forskellige termer, kan kvalificeres som virkelig bæredygtige.

Ideen om et bæredygtigt landbrug indebærer dog ikke, at eventuelle teknologier eller fremgangsmåder pr. definition skal udelukkes. Hvis en teknologi virker således, at landbrugernes produktivitet forbedres, og den ikke skader miljøet unødigt, så er det sandsynligt, at den vil have nogle bæredygtige fordele. Landbrugssystemer, der understreger disse principper, har også normalt en række funktioner inden for landskaber og økonomier. Sammen producerer de fødevarer og andre goder til landbrugere og markeder, men de bidrager også til en række værdsatte offentlige goder

såsom rent vand, dyreliv og voksesteder for gavnlige organismer, kulstofbinding i jorden, beskyttelse mod oversvømmelse, grundvandsdannelse, herlighedsværdi og fritid/turisme.

Efterhånden som et mere bæredygtigt landbrug søger at udnytte naturens goder og tjenester så godt som muligt, skal teknologier og fremgangsmåder justeres lokalt og tilpasses det enkelte sted. Disse vil sandsynligvis udgå fra nye konfigurationer, der omfatter tilslidsforhold, der kommer til udtryk i nye sociale organisationer og nye horisontale og vertikale partnerskaber mellem institutioner, og lederskab, opfindsomhed, ledelsesfærdigheder og evnen til at opfinde nyt. Landbrugssystemer med høje niveauer af sociale og humane aktiver er bedre i stand til at opfinde nyt i usikre situationer såsom et variabelt klima eller ændringer i samfundets behov for særlige produkter. Dette antyder, at der sandsynligvis vil være mange veje til et bæredygtigt landbrug, og det betyder desuden, at der ikke er nogen enkel teknologikonfiguration, tilførsel og økologisk styring, der sandsynligvis vil kunne anvendes mere end en anden. Et bæredygtigt landbrug indebærer et behov for at tilpasse disse faktorer efter de specifikke forhold i forskellige landbrugssystemer, klimaer, jordbundsforhold og sociale hensyn.

En almindelig, men alligevel fejlagtig antagelse om et bæredygtigt landbrug

er, at det indebærer en nettoreduktion i anvendelsen af tilførsler, der således gør sådanne systemer primært ekstensive (dvs. der skal mere jord til for at producere den samme mængde fødevarer). Det har vist sig for nylig, at succesrige initiativer og projekter til et bæredygtigt landbrug kommer fra forandringer i landbrugsproduktionsfaktorerne, f.eks. fra anvendelse af gødning til kvælstoffiksering af bælgeplanter, fra pesticider til vægt på de naturlige fjender, fra pløjning til reduceret jordbearbejdning. De bedste metoder har fokus på intensivering af ressourcerne – bedre anvendelse af eksisterende ressourcer (jord, vand, biodiversitet) og teknologier.

Det afgørende spørgsmål bliver så, hvilken form for intensivering der skal følges. Intensivering ved hjælp af naturlige, sociale (samfundsmæssige aktiver) og den menneskelige kapital, kombineret med anvendelsen af de bedste teknologier og tilførsler, der er til rådighed (de bedste genotyper og den bedste økologiske styring), der minimerer eller helt fjerner den skadelige indvirkning på miljøet, kan kaldes "bæredygtig intensivering".

Forbedring af agroøkosystemer

Et bæredygtigt landbrug fremhæver det potentielle udbytte, der kan komme af den bedste udnyttelse af genotyper (G) af afgrøder og besætninger, samt de agroøkologiske (AØ) forhold, som de dyrkes eller opdrættes under. Resultatet er et produkt af den gensidige vekselvirkning mellem G x AØ. Et bæredygtigt landbrug antyder fokus på begge genotypeforbedringer gennem hele rækken af moderne, biologiske fremgangsmåder samt forbedret forståelse af fordelene ved økologisk og agronomisk styring, håndtering, manipulation og redesign. De enkelte fremgangsmåder er fokuseret på at dyrke sunde planter med gode forsvarsevner, der kan forbedre gavnlige organismer og stresse skadedyr og samtidig opretholde og forbedre miljøets kvalitet. De bidrager til en bedre styring af voksestederne – over og under jorden – ved at indarbejde økosystemernes styrker. Mange af disse individuelle teknologier eller fremgangsmåder har flere forskellige funktioner. Deres anvendelse ville derfor samtidig betyde gunstige ændringer i flere komponenter i landbrugssystemet.

Selv om mange ressourcebevarende teknologier og fremgangsmåder anvendes løbende, er det stadig et forholdsvis lille antal landbrugere, der bruger dem i hele verden. Dette skyldes, at det ikke er en gratis proces for landbrugerne at gå over til disse metoder. De kan ikke

bare stoppe deres nuværende anvendelse af gødningsmidler og pesticider og håbe på at opretholde produktionen og dermed gøre deres landbrugsdrift mere indbringende. De kan heller ikke indføre et nyt produktivt element i deres landbrugssystemer og håbe på, at det lykkes. Overgangsudgifterne stiger af flere grunde. Landmændene skal først investere i lærdom. Den politik, der har været ført for nylig og på nuværende tidspunkt, har haft en tendens til at fremme specialiserede systemer, der er vanskelige at tilpasse og har en lavere innovationskapacitet, således at landbrugerne skal bruge tid på at lære om flere forskellige fremgangsmåder og tiltag.

Effekten af et bæredygtigt landbrug på udbyttet

Hvis produktiviteten falder med indførelsen af mere bæredygtige agroøkosystemer, vil det kræve mere jord for at producere samme mængde fødevarer, hvilket vil resultere i yderligere forringelse af miljøet, efterhånden som økologisk vigtige økosystemer omdannes til opdyrket jord. Som tidligere antydnet, er den store udfordring at finde en bæredygtig intensivering af alle ressourcer for at forbedre fødevareproduktionen. Der er nu 3 millioner hektar landbrugsjord i Europa, som håndteres med certificerede organiske fremgangsmåder.

Nogle har ført til lavere energiforbrug (men også lavere udbytte), andre til en bedre bevaring af nærings-stofferne, nogle til større tab af nærings-stoffer og de fleste til større anvendelse af arbejdskraft.

Mange andre landbrugere har indført integrerede landbrugsmetoder, der repræsenterer et skridt eller flere skridt hen imod bæredygtighed. Hvad der er blevet mere og mere klart, er, at mange moderne specialiserede landbrugssystemer er uøkonomiske, da landbrugere med mere komplicerede, integrerede systemer har fundet ud af, at de kan skære ned på mange indkøbte tilførsler uden at tabe lønsomhed eller oven i købet udbytte. Nogle af disse nedskæringer, som er i brug, er ganske betydelige, andre er forholdsvis små. Ved at indføre større målretnings- og præcisionsmetoder er der mindre spild og dermed større gavn for miljøet.

Ændring af hele systemer

Vi ved ikke helt, om en overgang til et bæredygtigt landbrug vil resultere i tilstrækkeligt med fødevarer til at opfylde de aktuelle fødevarerbehov i udviklingslandene for slet ikke at tale om de fremtidige behov efter en fortsat befolkningstilvækst og indførelse af mere urbane og kødrige kostvaner. Men hvad vi ser, er meget lovende, især for de fattigste. Der er også plads til yderligere fortrøstning, da det ser ud til,

at produktiviteten kan vokse med tiden, idet landbrugets økosystem forbedres, samfundene styrkes og organiseres mod positive mål, og menneskers viden, ernæringstilstand og helbred forbedres. Bæredygtige landbrugssystemer ser ud til at blive mere produktive, når den menneskelige kapacitet øges, især gennem landbrugernes evne til at opfinde nyt og tilpasse deres landbrugssystemer til bæredygtige resultater. Et bæredygtigt landbrug er ikke et konkret sæt teknologier, og det er heller ikke en enkel model eller pakkeløsning, der kan anvendes bredt eller fastlægges med tiden. Det skal opleves som en proces til social lærdom. Manglende oplysninger om agroøkologi og nødvendige færdigheder til at styre komplekse landbrug er en større hindring for indførelsen af et bæredygtigt landbrug.

Et problem er, at vi ved meget mindre om disse ressourcebevarende teknologier, end vi kender til brugen af eksterne tilførsler i moderniserede, mere industrielle landbrugssystemer. (Det meste af landbrugsforskningen i udviklingslandene har været fokuseret på produkter, der bruges til tilførsels-intensive systemer som gødning, pesticider, ny genetik og nyt maskineri – produkter, der kunne sælges til landbrugere). Det er klart, at den proces, hvor landbrugere lærer om teknologiske alternativer, er af afgørende betydning. Hvis landbrugere nødes eller tvinges,

sker der måske det, at de kun indfører metoderne i en begrænset periode. Men hvis de er medbestemmende i processen, og landbrugernes økologiske viden om deres gårde og ressourcer forbedres, er grundlaget for redesign og fortsat innovation lagt.

Desværre er succes tilfældene stadig i mindretal. Tiden er kort, og udfordringen er enorm. Denne ændring til et bæredygtigt landbrug gavner tydeligvis fattige mennesker og miljøer i udviklingslandene. Mennesker, der er involveret i projekter, og som forsøger at opnå bæredygtighed, har mere mad, er bedre organiserede, er i stand til at få adgang til eksterne serviceydelser og magtstrukturer og har flere valg i deres liv. Men ændringer kan også fremkalde sekundære problemer. For eksempel vil anlæggelsen af en vej i nærheden af en skov hjælpe landbrugerne til at nå markederne for deres afgrøder og andre produkter, men det vil også fremme ulovlig udtrækning af tømmer. På samme måde kan kortvarige sociale konflikter være nødvendige for at overvinde et uretfærdigt ejerskab af jord, så der bliver bedre velfærdsresultater for størstedelen.

På dette tidspunkt skaffer vi hverken fødevarer til alle 6,7 milliarder mennesker i verden eller – med nogle få bemærkelsesværdige undtagelser – dyrker landbrug på en miljømæssigt holdbar

måde. Det kan blive muligt at skaffe føde til de 9 milliarder mennesker, der vurderes at komme til at leve på jorden halvvejs igennem århundredet, men det vil kræve en massiv indsats med mange facetter, som kan omfatte ændring af den måde, besætningerne opdrættes på (ikke fodring af drøvtyggere med fødevarer, der kunne bruges til mennesker) og at opgive den mindre velovervejede anvendelse af kornsorter og andre fødevarer til omdannelse til brændstof til transport. Desuden er der brug for støtte til udviklingen af selvbestemmende grupper af landbrugere, som kan prøve forskellige fremgangsmåder og lære af hinanden, og for teknikere til at udforske nye teknikker, der kan forbedre bæredygtigheden. "International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development (IAASTD)"³ (International vurdering af landbrugsviden, videnskab og teknologi til udvikling) – en omfattende videnskabelig vurdering af landbrug i verden til dato – blev sammenfattet med bidrag fra flere hundrede forskere. 4 Rapporten finder, "at fokus på et bæredygtigt landbrug i en lille målestok, lokalt tilpasset dyrkning og økologisk landbrug er en bedre løsning på de kompleksiteter, der ligger i klimaforandringer, sult, fattigdom og produktive krav til landbruget i udviklingslandene."

5. Det er vigtigt, at vi starter dette

projekt i dag.

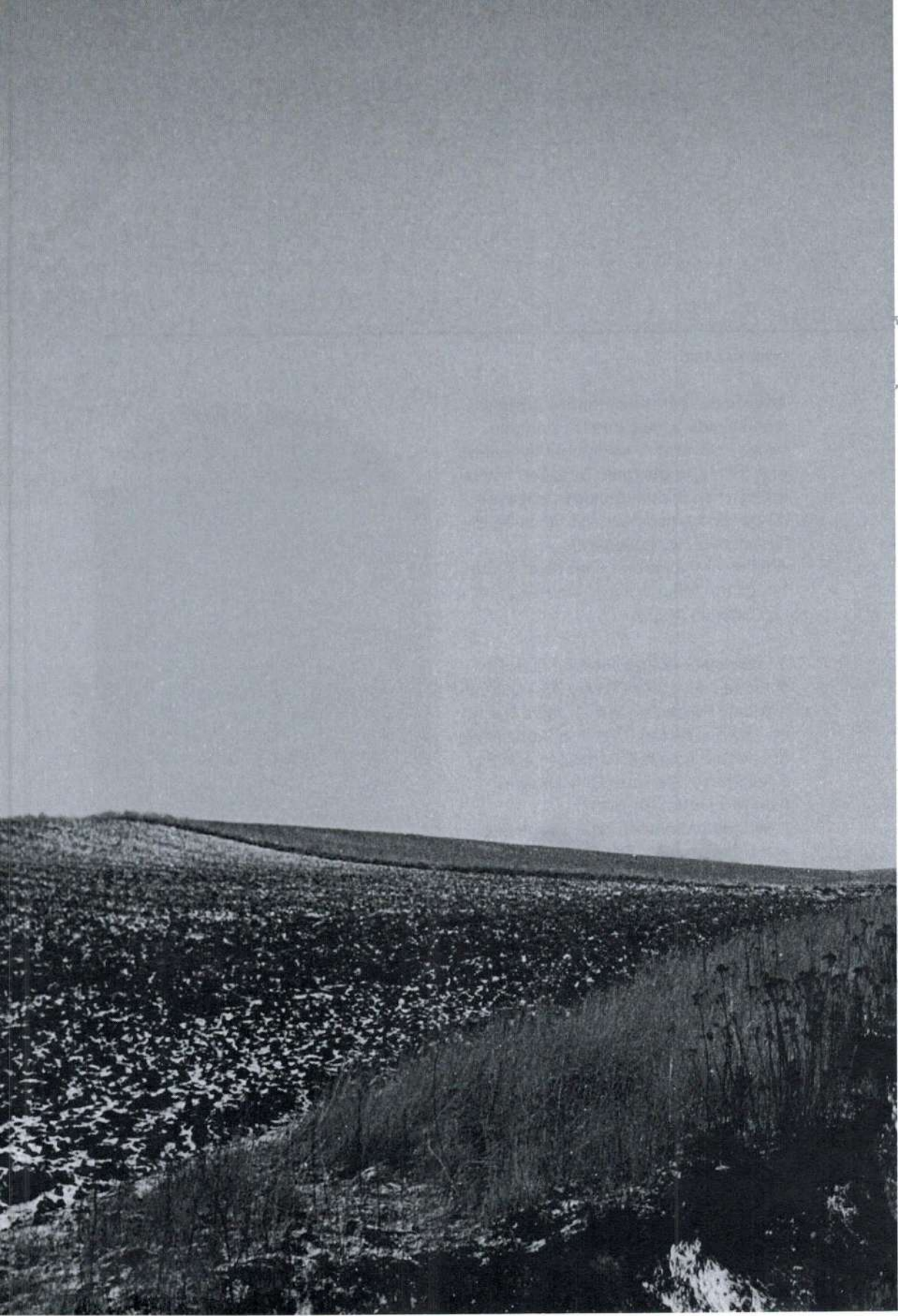
Artiklen er hentet fra Monthly Reviews hjemmeside og kan læses i sin fulde længde på: <http://www.monthlyreview.org/091123pretty.php>. Desuden findes artiklen i en mindre forkortet udgave på dansk og med noter, på vores egen hjemmeside www.clarte.dk.

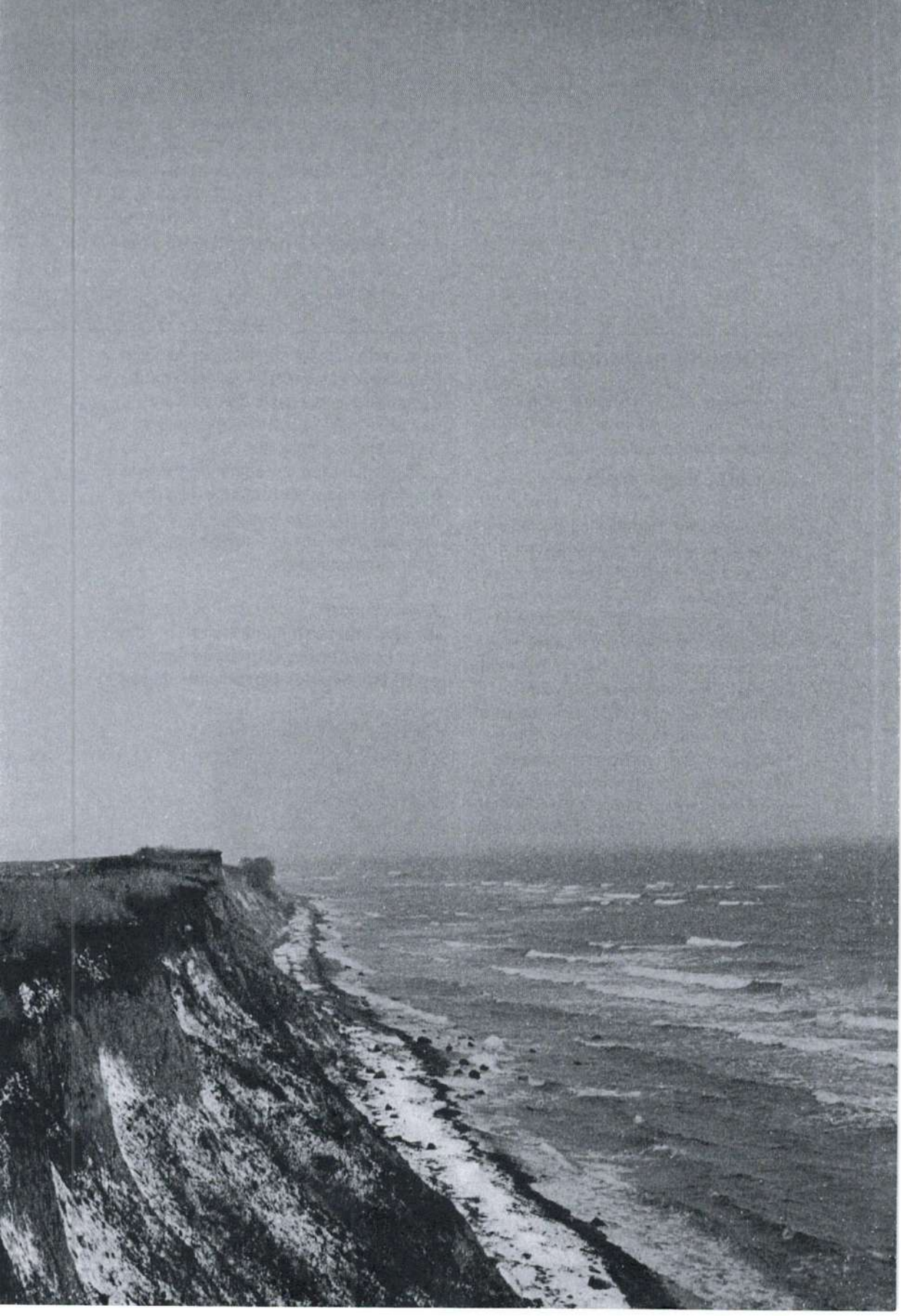
Artiklen er oversat fra engelsk af Thora Heegaard, forkortet af Thora Heegaard og Christian Borum.

1. Yderligere dokumentation af dette skrift kan ses i Jules Pretty, *Agri-Culture* (London: Earthscan, 2002); Jules Pretty, ed., *The Earthscan Reader in Sustainable Agriculture* (London: Earthscan, 2005); Jules Pretty, *The Earth Only Endures* (London: Earthscan, 2007).
2. World Commission on Environment and Development, *Our Common Future* (New York: Oxford University Press: 1987), 43, 52, 89.
3. <http://www.agassessment.org/>.
4. Raj Patel, Eric Holt-Gimenez, and Annie Shattuck, "Ending Africa's Hunger," *The Nation*, September 2, 2009.
5. Ibid.

Jules Pretty er professor med speciale i miljø og samfund ved University of Essex i England. Han beskæftiger sig med samspillet mellem miljø, landbrug og samfund i de industrialiserede lande og udviklingslandene.

Politiken om Politiken

Anmeldelse af Bjørn Bredal: "Politiken mod Politiken - Idékampe 1884-2009". Politikens Forlag, 2009.

Anmelder: Jørgen Knudsen

Politiken elsker Politiken, og dette er tredje gang, denne egenkærlighed antager bogform. Tidligere skete det i 1946 og siden i 1984, da avisen blev 100 år. Denne gang folder selvglæden sig ud som ét meget langt causeri, 565 store sider i alt, skrevet af Bjørn Bredal, men med plads til et væld af citater og illustrationer. Her hylder det danske frisind sig selv, så det giver genlyd. Springende, men med sammenhæng, ofte fornøjeligt, underfundigt og stolt af sine modsigelser. Ikke helt glad over at have hængt Jørgen Leth ud som liderlig eller have sagt ja til Bush' overfald på Irak, bedre til at referere Poul Henningsen og gøre rede for bladets jødiske baggrund. Eller for samarbejdspolitikken under krigen – der er ingen smalle steder, men en let gliden videre til næste pointe. Er det dette kvikke glid, der er bladets sjæl?

Generelt er denne avis i hvert fald temmelig speciel, også sammenholdt med udenlandske. Dens selvtilfredshed er især påfaldende, den smager på sig

selv, den kæler for sig selv, den kan slet ikke få nok af sin frisindede særlighed, og kan ikke andre drille den, så klarer den også snildt en sådan opgave, jf. bagsidens At tænke sig.

Alligevel er den bedst, når den skriver om noget andet end sig selv. Når den har noget på hjerte. Det sker jo! Døm den ikke efter denne brogede bog, men efter dagens udgave.

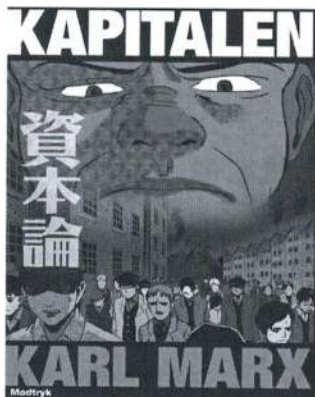
Jørgen Knudsen er forfatter og æresdoktor ved Københavns Universitet. Han har bl.a. skrevet bogen "Vækstens tyranni" og en stor Brandes-biografi i fem bind.

Kapitalen som manga

Anmeldelse af: Kapitalen (som manga) – en nyfortolkning af Kapitalen, Modtryk 2009

Anmelder: Peter Bjørntoft

Kapitalen er blevet udgivet som japansk manga-tegneserie, hvor personerne har store øjne og tunge frisurer og tegneserien læses bagfra fra højre mod venstre. At omskrive Kapitalen til tegneserie er et ambitiøst, vanskeligt og interessant projekt. I forhold til filmatiseringer af bøger er det velkendt, at det ikke er ligetil at sammenligne det ene udtryk med det andet, fordi formaterne næsten er for forskellige. Dette problem møder man også her ved oversættelsen af et samfundsfilosofisk værk til tegneserie. Alligevel vil jeg gøre et forsøg.

Jeg har valgt at bedømme mangaen primært som et stykke politisk kunst, selvom man også kunne vælge at se det som f.eks. et stykke edutainment eller ren underholdning. Som udgangspunkt for, hvad politisk kunst bør indeholde, vil jeg bruge begrebet agitprop. For mange er agitprop blevet det samme som statsstøttede og statsforherligende bøger (eller anden slags kunst) produceret og godkendt under Stalin og mindre vellykkede musikprojekter fra 1970'erne fremført af naive dogmatiske venstre-fløjsfolk.

På wikipedia peges der dog på, at begrebet oprindeligt var tænkt mere neutralt, som blot en måde at sammenfatte, hvad man kunne forvente af politisk kunst. Agitation, agit, handler om det, der skal skabe følelsesmæssigt engagement i forhold til politiske holdninger og helst også handlinger. Propagandaen, prop, omhandler spredningen af et idéindhold og forsøget på at overbevise om rigtigheden af den politiske fremstilling af samfundet.

Mangaen forsøger selvfølgelig ikke at kopiere Kapitalen, men lader sig inspirere af Marx' hovedværk til at udfolde en fortælling om især to mænds skæbner: Robin som forsøger at starte en ostefabrik og arbejdereren Karl. Robin tvinges af kravet om at betale renter og afdrag til at være mere og mere barsk i sin udbytning af arbejderne, mens Karl er en

af dem, som bliver tæsket, får forlænget sin arbejdsdag og sluttelig fyret for at forsøge at råbe sine kollegaer op om at vende sig mod de slavelignende forhold. På sidste side ses Karl og Robin under den fælles taleboble med slagordet, Vi er ikke slaver, som er vokset i styrke gennem de sidste sider af albummet. Som agitation formår denne manga faktisk at bibringe både indignation over de undertrykte vilkår og at give mulighed for indlevelse i de personer, som lider under kapitalis-mens vilkår. Så som agitation er den ikke uden evner. Men følelsen bliver ikke så forankret, at den inspirerer til selv at gøre noget for at ændre egne og andres vilkår under nutidens kapitalisme. For man kommer ikke tæt på nutiden. Onkel Toms Hytte kan stadig være medrivende, men er nok af mindre betydning for mobiliseringen til dagens anti-racistiske arbejde. Fremstillingen af kapitalismen har ikke samme realisme og aktualitet som Marx' Kapitalen stadig har. Det altid historisk konkrete ved kapitalismen, som Marx trods alle abstraktioner formår at formidle, forsvinder i tegneseriens fore-stilling om kapitalisme. Mangaens kapitalisme er på sin vis uden for enhver tid. Der optræder side om side hestevogne, automobiler, tryklufthvor og elektronisk lås for rummet fyldt med guld og penge-sedler. Når fremstillingen af kapitalismen således svæver løsrevet fra både Marx' og vore dages økonomiske og sociale realiteter,

synes jeg, det viser, at agitationen, den emotionelle formidling af en indignation og et engagement, mislykkes fordi idéerne, propagandaen, ikke holder vand.

Jeg vil fremhæve to punkter, hvor mangen rammer ved siden af i sin fremstilling af det kapitalistiske samfund. For det første fremstilles det, som om alt i et kapitalistisk samfund har vareform. For det andet hævdes det, at arbejdere og sågar kapitalister, som opererer med lånte penge, er slaver.

I forhold til omfanget af varegørelse står der på side to: "Under kapitalismen består samfundet ikke af andet end en gigantisk samling af varer." Marx indleder derimod med ordene: "I det samfund, hvor den kapitalistiske produktionsmåde hersker, viser rigdommen sig som en 'uhyre vareophobning'...". Det er ikke en helt så uvæsentlig detalje, som man måske ville tro. For selv om kapitalismen kun ser varer, oplever mennesker heldigvis også andre ting: gaver, kys og solidaritet. Alt sammen ting, som ikke er varer. Men vigtigst af alt ligger også det politiske uden for varernes sfære. At kapitalen stræber efter at underlægge sig alt, der kan tjenes penge på, er ikke det samme, som at alt er varer. Det er overraskende, at professor Hans-Jørgen Schanz, som i halvfjerdsene var ledende inden for den kapitallogiske marxrecep-

tion, i sit et-siders efterord gentager denne overvurdering af vare- og tingsliggørelse i kapitalismen. Han skriver, at i kapitalismen "hersker der en omfattende tingsliggørelse, nemlig at personlige forhold - altså forhold mellem personer - får karakter af forhold mellem ting. Vi omgås i høj grad hinanden, som var vi ting og ikke mennesker." Efter min mening er det både tættere på de faktiske forhold og Marx' teori at sige, at det er samfundsmæssige forhold som produktion, arbejdsdeling og rigdomsallokering, der bliver til ting og vare. De personlige relationer er derimod ikke nødvendigvis underlagt kapitalens logik. Man kunne sige, at sociale og økonomiske forhold stort set optræder formidlet som varer, mens personlige og politiske forhold som hovedregel ikke gør det. I mangaen samles mange arbejdere som nævnt til optog under det stadigt højere slagord: Vi er ikke slaver. Denne modstand viser i sig selv, at der også i mangaens univers må findes andet end varer. Selvom den for tiden altoverskyggende magt i samfundet er formidlet gennem vareformen, herunder pengeformen, er der plads til andre former for magt, som for eksempel kan tilkæmpes af solidariske bevægelser for radikale samfundsændringer - eller blot bedre arbejdsforhold. Med parolen "vi er ikke slaver" siges det indirekte, at de er slaver. Det ligger godt i forlængelse af opfattelsen af, at alt i samfundet er varer. Mangaens pathos bygger primært på at arbej-

derne skal frigøre sig fra at være slaver. Men den forargelse over de slave-lignende forhold, der arbejdes under i mangaen, rettes ikke mod det specifikt kapitalistiske, som netop virker på andre præmisser end slaveøkonomiens. I en slaveøkonomi er selve mennesket, slaven, en vare. Marx viser derimod, at det under kapitalismen er arbejdskraften, som er en vare, hvilket blandt andet betyder, at proletariatet selv er ansvarlige for deres overlevelse. Arbejdernes forhold er i mangaen beskrevet som gennemsyret af tæv og trusler om vold, som bliver brugt som det vigtigste disciplineringsværktøj. Det er ikke fordi fysisk vold mod arbejdere ikke findes under kapitalismen, men det er ikke nødvendigvis et fænomen betinget af dens struktur og dynamik. I kapitel tretten af første bog af Kapitalen skriver Marx: "I stedet for slavedriverens pisk får man opsynsmandens anmærkningsbog. Al straf opløser sig på naturligste vis i pengebøder og lønfradrag, (således) at det om muligt bliver endnu mere indbringende for dem (kapitalisterne), når (fabriks)loven brydes, end når den holdes." Kapitalen har ikke brug for fysisk vold til at styre de ansatte.

Muligheden for bonus eller truslen om firing er tilstrækkelig. For Marx er det de økonomiske disciplineringsredskaber, som karakteriserer den kapitalistiske produktionsform. Dette er også en del

af den ideologi, som bruges for at retfærdiggøre den kapitalistiske udbytning. I slutningen af kapitel fire om køb og salg af arbejds-kraft skriver Marx:

"Omsætningens eller vareudvekslingens sfære, som danner rammen om køb og salg af arbejdskraft, er faktisk et rent paradys for de medfødte menneskerettigheder. Her hersker ikke andet end frihed, lighed, ejendom og Bentham (Jeremy Bentham (1748-1832) borgerlig, utilitaristisk filosof, som Marx betegnede som "vulgærøkonom"). Frihed! For køberen og sælgeren af en vare, f.eks. af arbejdskraft, handler udelukkende efter deres frie vilje. ... Lighed! For de står kun overfor hinanden som varebesiddere og udveksler ækvivalenter. Ejendom! For hver af dem disponerer udelukkende over deres eget. Bentham! For hver af dem har kun sit eget bedste for øje."

At sælge sin arbejdskraft er ikke det samme som at give arbejdskraftkøberen ret til at give en prygl. Normalt kan arbejderens opsige kontrakten og forhåbentlig også melde voldsmanden til politiet. Det bliver faktisk en fordel for den kapitalistiske produktionsform i forhold til slaveøkonomien, at den ikke behøver vold som disciplineringsmiddel. Når mængden fremstiller arbejderne som slaver uden nogen rettigheder, bliver det slet ikke nogen kritik af kapitalismen. Ikke en kritik af den form for tvang, der ligger i faren for at blive fyret, og

lader således læseren tilbage med en fornemmelse af den nødvendighed, som gør, at man er nødt til at sælge sin arbejdskraft. Men som Schanz rigtig nok skriver i sit efterord, er det kapitalens bevægelseslove som styrer. De kan i princippet ændres, men indtil da er både arbejdere og kapitalister underlagt dem. Den unge Robin, som har lånt penge til at starte den fabrik, hvor vi ser overgrebene mod arbejderne, medtages også som en slave på linje med arbejderne, så er det ikke i overensstemmelse med Schanz' betragtning om, at også kapitalisten er underlagt kapitalens bevægelseslove. At han ikke synes, han klarer sig godt nok i konkurrencen, selv om han spiser på dyre restauranter og betaler mere hos luderne (prostitution som tingsliggørelse? Jo, men næppe et specifikt kapitalistisk fænomen) end den jævne mand, gør ikke hans forhold sammenligneligt med arbejderens. Det er hans overlevelse som kapitalist, ikke som menneske, som er i fare. Grunden til hans problemer fremstilles som hans kreditor Daniels krav om at få penge igen. Konkurrencen som er helt central for forståelsen af kapitalismen er generelt fraværende i mængden. Robins far producerer også ost, men presses overraskende nok ikke af konkurrencen fra Robins billige oste. Til gengæld bliver også han presset af Daniel. I det tilfælde til at kautionere for sønnens

lån. Det upersonlige ved kapitalismens magt over menneskene forsvinder i perso-nificeringer, som peger på en kamp mod kapitalister frem for en kamp mod kapitalismen.

Min oplevelse af mangaen er, at den fungerer som fortælling, men at det ikke er en fortælling om vores og Marx' "ka-pitalisme". Så den er nok mere værd som underholdning end som agitprop. Den bør ikke læses som Marx-eksegese, men som en historie om at ville gøre oprør i et uretfærdigt, men opdigtet samfund. En pointe, jeg vil anbefale enhver læser af mangaen at huske på - og oplyse andre læsere om. Der er grund til sympati med enhver opstand mod uretfærdige forhold. Men man kunne også ønske sig en modstand mod kapitalens magt over livet i de kapitalistiske samfund. Især når man søger inspiration i Marx' Kapitalen.

Note 1: Jeremy Bentham (1748-1832) borgerlig, utilitaristisk filosof, som Marx betegnede som "vulgærøkonom".

Peter Bjørntoft er cand.mag i idehisto-rie, samfundsfag og religionsvidenskab og har blandt andet undervist i læsning af kapitalen.

Bogdebat: Racisme, nationalisme og Lars Hedegaard

Anmeldelse og debat af: 1400 års krigen. Islams strategi, EU og frihedens endeligt af Lars Hedegaard og Mogens Camre. Forlag: Trykkefrihedsselskabets Bibliotek, 2009.

Af Kjeld Ammundsen

Alle danske mænd er nogle perverse svin, der misbruger børn. Årsagen er vores kultur med alt for megen frihed, fri sex og børn, der går klædt som voksne donnaer. Op mod 15% af pigerne og 8% af drengene oplever en eller anden form for seksuelt misbrug. Endvidere ved alle, at danskere er småbørnsmordere, dette kan ses af, at der bliver slået cirka 8 spædbørn ihjel om året. Det siger statistikken!

Vi ved også, at samtlige katolske munke og præster er pædofile. Alene antallet af overgreb på børn taler deres tydelige sprog, her behøver vi ikke at opremse tal - det er bare noget vi ved! Arbejdsmetoden for at bevise overstående er en gyldig metode på den danske højrefløj: Tag bare bogen 1400 års krigen, der handler om islams krig mod anderledes tænkende, siden trosretningens grundlæggelse, der er skre-

vet af historikeren Lars Hedegaard og DF-politikeren Mogens Camre. Det er en meget underlig og lærerig bog – ligesom Mein Kampf. Den er fyldt med påstande, der kun i begrænset omfang er andet end citater fra en række andre tosser fra den, næsten, fascistiske undergrund. Desuden kan/vil de to forfattere ikke tage stilling til forskellen mellem islam og islamisme. Deres fobi er så udtalt, at de opfatter koranen som en håndbog i terrorisme, ligesom vi alle jo ved, at muslimer er asociale.

Nu kan det være, at Clartés læsere ikke tager min læsning for gode varer – så her er et citat fra en helt igennem troværdig person, Søren Krarup: "en fremragende bog, en verdenshistorisk begivenhed og en kirkehistorisk gennemgang, som bør være pligtlæsning for alle", citatet er fra Kristeligt Dagblad.

Lars Hedegaard har efter bogens udgivelse uddybet sine synspunkter: "De (muslimerne) voldtager deres egne børn. Det hører man hele tiden. Piger i muslimske familier bliver voldtaget af deres onkler, deres fætre eller deres far. Kvinder har ingen værdi. De er ikke mennesker. Deres funktion er som livmoderen, de bærer krigerens afkom".

Citatet er godt dækkende for hele tonen i 1400 års krigen, som har startet en bemærkelsesværdig ordkrig på den dan-

ske højrefløj. De lidt mindre ekstreme har taget afstand - det var alligevel for meget! Minister uden ansvar, Pia Kjaersgaard, har taget taktisk afstand. Fætter Langballe har rykket ud med støtte – ja lidt mere end det, "sandheden er, at de ikke nøjes med at voldtage deres døtre – de slår deres døtre ihjel og vender det blinde øje til onklers voldtægt" skriver Langballe. Det er ikke helt klart, om voldtægten sker før eller efter, at deres døtre er slået ihjel. Det vil guds-manden Langballe sikkert kunne afklare?

Når racisme og nationalisme går hånd i hånd, sker der ting og sager. Kast et blik ud i verden, eller kig tilbage til 30'erne, når det er gjort, så kig dig over skulderen: Lige bag dig står de i deres brune skjorter!

Kjeld Ammundsen er tidligere rektor på Danmarks Designskole, derudover er han fotograf og filminstruktør. Han sidder i redaktionen for Det Ny Clarté og layouter tidsskriftet.

Politisk skæv EU-antologi

Anmeldelse af antologien "Arbejderbevægelsen, venstrefløjen og Europa 1945 - 2005" med redaktion af Sebastian Lang-Jensen og Karen Steller Bjerregaard. SFAH's skriftserie nr. 50 - 2009.

Anmelder: Jakob Lindblom

En nødvendighed, så kort kan behovet for en antologi om venstrefløjen og fagbevægelsens forhold til EU beskrives. Desværre opfylder Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie ikke ambitionen om en nuanceret fremstilling, som bagsiden ellers lover. Dertil er der for mange huller og en politisk skæv udvælgelse af artikler. Men dette til trods, er der flere udmærkede bidrag undervejs.

Tematisk har antologien fokus på

venstrefløjen, ligeløn og fagbevægelsen. Lidt udenfor kategori indledes der dog med et vægtigt bidrag om arbejderbevægelsens internationalistiske ideer af Niels Finn Christiansen. I en interessant artikel hører vi om nationsdebatterne i venstrefløjens barndom og mindes om, at det primære udgangspunkt er det klasse-mæssige fællesskab på tværs af grænser, mens artiklen viser, hvordan dette herhjemme endte med en betoning af det nationale folkefællesskab - stærkest illustreret i Staunings program Danmark for folket fra 1934. Artiklens svaghed er, at dens formål fremstår uvis i sammenhængen. Man fristes til at mistænke redaktørerne for forlods at ville etablere en skillelinie, hvor EU-debatten på venstrefløjen alene står mellem internationalistiske tilhængere på den ene side, og nationalistiske modstandere på den anden. Dette bestyrkes også af artiklen af redaktør Sebastian Lang-Jensen, som ukritisk forveksler Europa med EF, men dog fanger nogle tendenser i især DKP's tidlige EF-modstand, som var præget af arven fra verdenskrigen og dermed dansk frihed og folkesjæl, som i dagens pianistiske Danmark fremstår noget nationalistiske. Dog påvises det også, hvordan kritikken rettede sig mere mod EF-systemet op mod 1972, mens der savnes en kritik af euronationalismen, som dog nævnes i det kortfattede afsnit om VS, eller et bud på hvorfor EF med sine dengang seks

lande skulle være særligt europæisk endsige internationa-listisk. Dette i en tid præget af Verdensbanksprotester og ulandssolidaritet, hvor EF-kritikken også bød på internationalistiske paroler, mens tilhængerne også havde nationalistiske paroler om for eksempel eksport af smør og flæskesider.

Et andet spændende bidrag er Jytte Larsens artikel om ligelønskampen fra 1945 til 1973. Artiklen burde – med visse rettelser – være pligtlæsning for historisk interesserede feminister (m/k), da den giver et sublimt overblik over ligelønskampen fra 1800-tallet og til afskaffelsen af kvindesatserne i 1973. Efter et interessant ridt gennem ILO's (International Labour Organisation) oprettelse i 1919, ligelønskampen i FN og til EF når Jytte Larsen til den overraskende konklusion, at EF's betydning for ligeløn er markant. Og dette på trods af, at hendes egne fremlagte data peger i en anden retning, som når det slås fast, at kravet om ligeløn for lige arbejde og arbejde af samme værdi stammer fra ILO og kun ad omveje gennem ILO-ratificeringer i EF-landene fandt vej til EF-traktaterne. Eller når Jytte Larsen overser forandringen fra neden. Faktum er jo, at det var et krav ved overenskomstkonflikten i 1973, at de særlige kvindesatser skulle fjernes, hvilket de blev og dermed banede vejen for loven om ligeløn for samme arbejde fra 1976. Til gengæld har

Lise Hedegaard Rasmussen i sin artikel ret i, at en EF-dom tvang en lovændring om ligeløn for arbejde af samme værdi igennem. Alligevel er lønforskellen mellem mænd og kvinder stadig over 17 procent i EU.

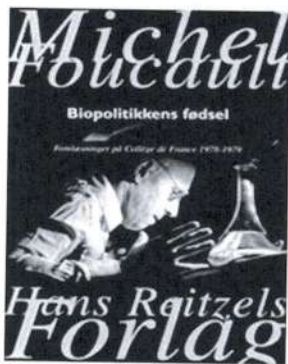
Størst interesse vakte de faglige artikler, hvor Jens Arnholtz Hansen med flere peger på en indre og en ydre udfordring for fagbevægelsen, hvor den indre i form af underbetalte østarbejdere er evident. Da denne artikel går frem til 2008, så savnes der her i katastrofal grad en større belysning af EU-domstolens rolle med Laval, Rüffert og Luxembourg-dommene, der reelt sanktionerer underbetaling, som det konkurrenceparameter udstationeringsdirektivet skulle opnå og som i Rüffertdommen kaldes direktivets effektive virkning. Til gengæld belyses problemerne med at tegne overenskomst, organisere østarbejdere og forfølge krav i oprindelseslandene forbilledligt. Af de ydre udfordringer peges der i flere artikler på truslen mod aftalemodellen, hvor Hansen med flere peger på en aftalemodel i EU som en mulig strategi for fagbevægelsen. Her burde det dog være nævnt, at styrken ved den nordiske aftalemodel er medlemmernes ejerskab. Det er medlemmerne, der stemmer om overenskomster og vælger sine repræsentanter på kongresser og generalforsamlinger, og dermed trods

svagheder har en vis demokratisk snor i udviklingen, som ikke genfindes på EU-niveau.

Afslutningsvist skal det også nævnes, at Nikolaj Petersen har skrevet en god artikel om Socialdemokraternes EU-politik fra 1972 til 2000 med uenighederne godt belyst. Blot er det ærgerligt, at artiklen ikke føres op til nutidens hårde kurs mod skeptikere, som det sås, da Torben Lund blev frosset ud efter kritik af EU-forfatningen i 2005. Ligeledes belyser Søren Sander Rasmusen fint Junibevægelsens pragmatisme, der til sidst kostede bevægelsen livet. Sidst men ikke mindst får Steen Gade et frikort til at komme med et partsindlæg for den EU-positive linie i SF, hvilket svækker den forskningsmæssige integritet, som de andre bidrag har givet antologien. Det er ærgerligt, at hverken Enhedslisten eller Folkebevægelsen mod EU får samme plads, hvilket gør antologien politisk skæv og udfaser venstrefløjens internationalistiske EU-modstand. I en tid hvor EU fortsætter den ulands- skadelige landbrugsstøtte og opbygningen af Fort Europa med FRONTEX-styrker (Styrker under Det Europæiske Agentur for Forvaltning af det Operative Samarbejde ved EU-medlemsstaternes Ydre Grænse) og antiimmigrationsaftaler med de nordafrikanske lande, for blot at nævne et par eksempler, så ligner det en bevidst udeladelse, hvor antologien skal spændes for en

politisk vogn. At en af redaktørerne i form af Sebastian Lang-Jensen også er informationskonsulent i Europabevægelsen er måske ikke usagligt at nævne i den sammenhæng.

Jakob Lindblom er uddannet i statskundskab, arbejder som konsulent i FOA-Århus og har været aktiv i Folkebevægelsen mod EU i årevis.

Til forelæsning med et æggehoved

Anmeldelse af Michel Foucault: Sikkerhed, territorium, befolkning. Forelæsninger på Collège de France 1977-78, Hans Reitzels Forlag, 2008, samt Biopolitikkens fødsel, Forelæsninger på Collège de France 1978-79, Hans Reitzels Forlag, 2009.

Anmelder: Marc Grønlund

I slutningen af 1970'erne udforskede den franske idéhistoriker Michel Foucault (1926-1984), hvordan magt og ledelse har udviklet sig siden feudalsamfundet. To af de centrale forelæsningsrækker fra dengang foreligger nu på dansk for første gang, og tankerne er lige dele interessante som vedkommende for nutidens politiske tænkning. Foucault er efterhånden en gammel kending i dansk sammenhæng og er desuden en af de mest citerede personer inden for humaniora og samfundsvidenskab. Det er der bestemt gode grunde til, hans studier af centrale samfundsinstitutioner såsom fængslet og klinikken samt temaer som galskab og seksualitet har på mange måder været epokegørende.

Det fascinerende ved de to oversatte forelæsningsrækker er, at man nu, udover og hinsides de store værker, kan følge Foucaults tanker og overvejelser mens disse endnu stod på. Dette aspekt er klart en styrke ved udgivelsen, men samtidig fremstår det også som lidt af en udfordring, idet der kastes mange ting op i luften, og usikkerheden omkring overførslen fra det talte til det skrevne ord er nærværende. Nuancer og detaljer er således gået tabt, men rekonstruktionen af forelæsningerne fremstår dog troværdig, samtidig med at der på gavnlig vis er tilføjet afsnit fra det originale manuskript, i de tilfælde,

hvor større elementer fra manuset er udeladt i den konkrete forelæsning. Alt i alt vejer fordelene afgjort op for de eventuelle ulemper ved en sådan publicering.

De to forelæsningsrækker hænger sammen og må til en vis grad nødvendigvis læses i en sammenhæng. Den første udgivelse Sikkerhed, territorium, befolkning kan dog godt stå alene, mens Biopolitikens fødsel omvendt synes svær at udforske uden at have den førstnævnte titel inden for rækkevidde, da der er talrige henvisninger hertil. I første ombæring sætter Foucault sig for at udforske de skift i magtteknologi eller regeringskunst, som fandt sted i 1600- og 1700-tallets Europa, og som for alvor slog igennem i 1800-tallets nationalstater. Traditionelt set herskede en regent over et givent territorium, regentens magt blev altså udøvet over området og de folk, som mere eller mindre tilfældigt boede her. Dette ændrer sig ifølge Foucault, idet begrebet befolkning introduceres som politisk koncept. Snarere end at herske over et territorium og sikre magten over dette, handler moderne regeringskunst i langt højere grad om at præge og styre en befolkning – om at udvikle en populationspolitik. Dette afføder en lang række redskaber og logikker, som fortsat er virksomme i dag, ikke mindst i de for os velkendte velfærdssam-

fund, hvor befolkningen (i hvert fald et bestemt og velopdraget udsnit af den) sikres, plejes og understøttes i mange henseender. Magtens form og væsen ændres således på afgørende vis; det drejer sig ikke længere om at herske over et territorium, men om at herske over sjælene.

Det er i sammenhæng hermed en central og gennemgående pointe hos Foucault, at magt i moderne samfund netop ikke handler om at udøve tvang og sige nej, men om at indgyde en bestemt opførsel eller tankemåde og derigennem stimulere folk til at lede sig selv. Magten bliver med andre ord mere indirekte og svær overhovedet at erkende, endsige protestere imod. Det handler ikke længere for magthavere om at udstede befalinger, men snarere om at komme med anbefalinger, som det dog ofte kan være ganske fordelagtigt at følge.

Forestillingen om befolkningsledelse som en central komponent i moderne samfund, kobler Foucault sammen med en forståelse af politik som en form for administrering af det menneskelige, hvorunder der netop tages hensyn til, at befolkningen består af biologiske individer, der kan optimeres og stimuleres.

Denne forståelse afføder betegnelsen biopolitik; varetagelsen af det levende. Således sætter Foucault sig for i det følgende års forelæsninger at se nærmere på, hvorledes denne nye måde at tænke magt og politik på har sat sig igennem i forbindelse med liberalismens udvikling fra det 18. århundredes politiske økonomi til det 20. århundredes neoliberalisme.

Liberalismen er interesseret i det levendes maksimale udfoldelse, således bliver biopolitik og befolkningsledelse et spørgsmål om at sætte individerne fri ved at mindske reguleringen. Foucault anskuer dog dette i et lidt mindre vanligt lys. Det er nemlig ikke liberalisme som ideologi, der her er i fokus, snarere undersøger Foucault, hvad der kan kaldes for det liberalistiske styresystem, hvor homo oeconomicus – det rationelle og nyttemaksimerende menneske udgør det abstrakte ideal. Liberalismen leder således gennem frihed, men er nødt til hele tiden at iværksætte den, ved for eksempel at regulere og styre markedet og foregribe individernes (korrekte) brug af friheden. Liberalismen er derfor reelt set interventionistisk – for at optimere må man intervenere (Naomi Kleins teori om chokdoktrinen udpeger måske blot den mere brutale side af dette styresystem).

Pointen er her den paradoksale, at selvom reguleringen af menneskene muligvis mindskes, så opretholdes og udbygges styringen af omgivelserne samtidig, frihed og sikkerhed står i nær sammenhæng, eftersom det kræver måling og kontrol at have styr på individernes interesser.

Det interessante ved Foucaults historiske blik på liberalismen som styresystem er endvidere, at alle vestlige samfund betegnes som liberalistiske. De økonomiske/liberalistiske kriser, der har været, eksempelvis i 1930'erne, har midlertidigt affødt socialdemokratiske eller lignende politiske tiltag i løbet af det 20. århundrede, men alt sammen udfoldet inden for et liberalistisk styresystem. Som Foucault ser det, har socialismen nemlig ikke nogen specifik styringsrationalitet, men har kun virket inden for enten en politistats logik (Østeuropa) eller en liberalistisk logik (Vesteuropa). Således påpeges det pudsig ved, at man som regel spørger til om socialismen er sand eller falsk, mens man omvendt spørger til, hvor rendyrket liberalismen er. Her kan førstnævnte som regel henvise til en tekst, mens sidstnævnte omvendt kan henvise til en praksis.

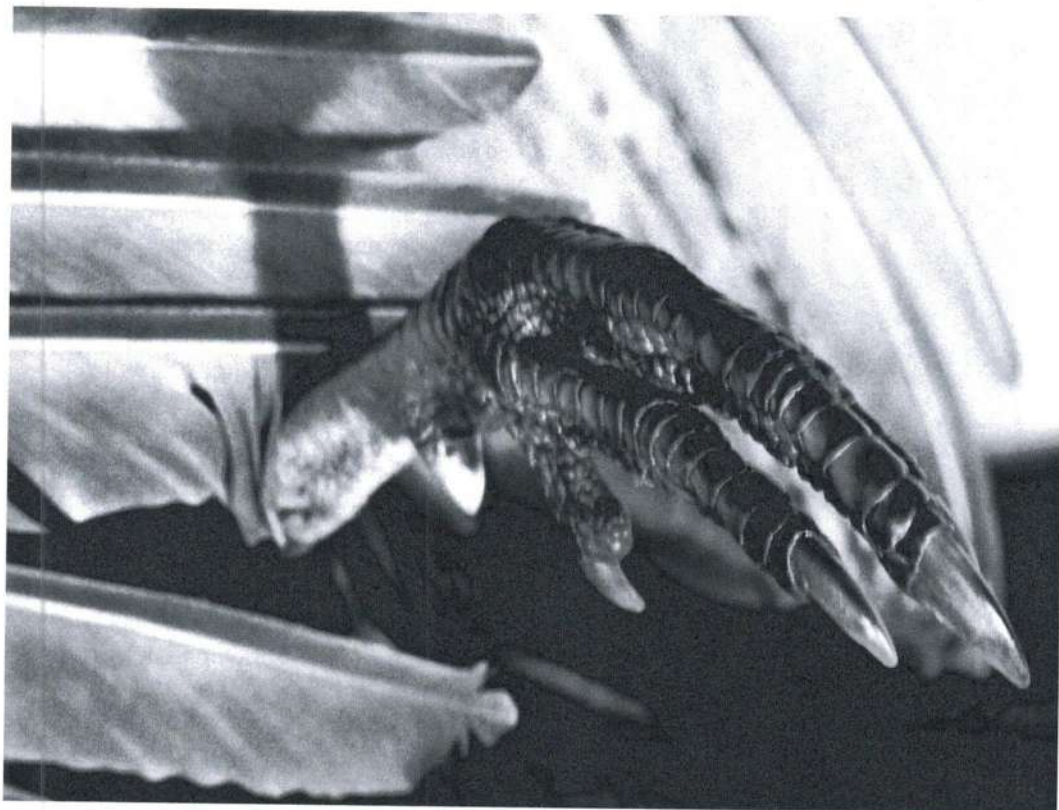
En del af dette er lidt kontrært i forhold til den nutidige slovenske filosof Slavoj Žižeks syn på Vestens politiske tilstand,

hvor det liberale demokrati anses for at være en ideologisk overbygning på kapitalismen, som udgør en konstant understrøm i den politiske sfære. Uden at forklejne Žižeks optik (i sin seneste bog erklærer han i øvrigt liberalismen for død) kan man med Foucaults analyse muligvis sige, at problemet for så vidt ikke er kapitalismen, men snarere den styringslogik, der ligger bagved, og som sørger for at systemet kan opretholdes. Måske det kan tænkes, at kritikere rent faktisk retter skytset det forkerte sted hen? Foucaults pointe andetsteds (i blandt andet Viljen til viden) er, at kapitalismen netop har haft indgående brug for biopolitikken, for at udvikle sig til det, den er blevet. Det havde været interessant at finde ud af om Foucault, der oprindeligt var uddannet psykolog, ville have anset Žižeks psykoanalytiske marxisme for en farbar vej ud af kapitalismens æra, hvis han stadig var i live.

Afslutningsvist skal et mellemværende lige kort luftes om det på én gang dragende og ejendommelige ved de to bøgers indhold. I selve stilen dukker det akademiske æggehoved nemlig i sandhed frem; kringledede formuleringer, en overdreven detaljerighed og utallige afledte eksempler – alt sammen med til at gøre det svært at trænge helt ind og følge med nu og her, men omvendt også noget af det,

der gør Foucaults tankeverden så fandens spændende. Der er altid noget at komme tilbage efter og intet at tage for givet, hvilket Foucault i øvrigt sjældent gjorde.

Marc Grønlund er studerende ved Aarhus Universitet, aktiv i antikrigsbevægelsen og har en kort overgang været medlem af Det Ny Clartés redaktion.

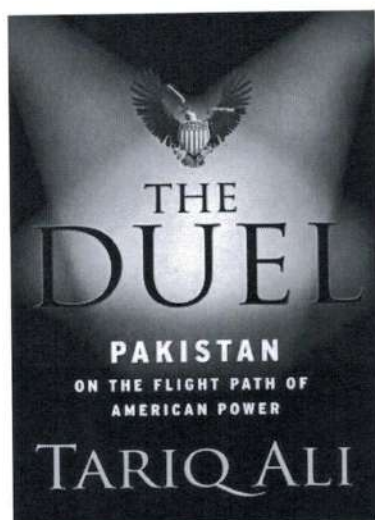

Pakistans 60 år med amerikansk politik.

Anmeldelse af: "The Duel – Pakistan on the Flight Path of American Power" af Tariq Ali.

Forlag: Simon and Schuster 2008

Af Eva Arnvig

I *The Duel – Pakistan on the Flight Path of American Power* giver den britisk-pakistanske historiker Tariq Ali en sbidende skarp analyse af den pakistanske pris for at have været del af det amerikanske magtspil i 60 år. Det er barsk læsning med en klar konklusion, der er mere aktuel nu end nogensinde, hvor USA har besluttet sig for en voldsom forøgelse af tropper, og hvor NATO viligt følger trop. De vil have forstærket militær indsats i Afghanistan og på grænsen til Pakistan samt oprydning inde i det pakistanske område.

Men soldaterne skal ud, hvis der skal blive fred, siger historikeren og forfatteren, der har haft det tæt inde på kroppen gennem sin opvækst og tætte analyser af alt fra Vietnamkrigen til de politiske brændpunkter i det central-asiatiske område. Der er kun én ting, som de mange modstridende kæfter i regionen kan enes om. Det er et fælles had til besættelse og udenlandske kræfter. Så længe soldaterne er der, dominerer de problemstillingen.

En påstand, der støttes af højtstående pakistanske embedsmænd. Som en af dem sagde til mig, da jeg var i Kabul i november: Hvis amerikanerne aktivt går ind og besætter områder i Pakistan, så vil de opdage, at nu er det ikke 10.000 taiban militser, de skal slås med. Så bliv-

er det 550.000 veltrænede pakistanske soldater med helt moderne våben. Vi vil stå ubrydeligt sammen. USA vil lære en ny lektie.

Dette vestlige overmod – selvsikkerhed – peger Tariq på, er baseret på en nærmest uendelig række af fejlbedømmelser og forkerte beslutninger. Veje der har ført til Afghanistan's vanskæbne og er ved at trække Pakistan længere og længere ned i dyndet.

Tariq Ali er født i Lahore, mens byen endnu var britisk. Lahore er i dag miitærets og religionens kraftcenter, og med fjendskabet til Indien holdt godt ved lige – grænsen er lige uden for døren. Med sine 66 år har Tariq Ali personlig relation til mange af de store begivenheder, og han øser med rund hånd ud af sin detaljerede hukommelse og sætter tingene på plads for os andre. Jovist det var jo sådan, det var. Sammenhænge man har glemt, står pludselig klart på ny. Hver eneste af de 278 sider indeholder facts, der gør én klogere og også vredere.

The Duel – Pakistan on the Flight Path of American Power analyserer USA's rolle i det afghanske pakistanske spil og viser, hvorledes USA mod bedre vidende, med dårlige rådgivere og med et overmål af kynisme har spillet

hasard med Afghanistan og Pakistan. Pakistan, som Tariq Ali siger, har været et dysfunktionelt land i mere end fyrré år. Dets beliggenhed har gjort det centralasiatisk interessant, og frygten er nu, at man i det internationale spil vil gøre landet til en slags buffer mellem USA og Kina med permanente amerikanske baser i området.

Ali tager os med tilbage til spillet mellem de to toneangivende familier i Pakistan – Bhutto og Sharif-familierne. Til Zia, der dybest set var manden, der begyndte at spille det religiøse kort, som siden blev så udmærket efterfulgt af Taliban. Men allerede længe før var det ret beset USA, der tog religionens trumfkort op, som et modspil til Sovjets antireligiøse styre. Truman og derefter Eisenhower skulle vise den tredje verden, at Gud var på USA's side. En mulighed, som kommunismen havde fraskrevet sig. I 1952 accepterede USA's højesteret, at "We are a religious people whose institutions presuppose a Supreme Being". Ateisten Tariq Ali peger på guds-kynismen i kampen mod fjender.

Taliban-bølgen er nu drevet ind over Pakistan. I første omgang skete der på helt demokratisk vis, ved at de religiøse partier for otte år siden vandt blandt andet provinsvalget i The North West Frontier Province. Siden har det bredt

sig – som en modpol mod korruption og det internationale spil. Derefter har man i de senere år set de voldsomme kampe blandt andet i provinsen Swat.

Det, som er interessant, er, at ifølge den pakistanske seniorjournalist Behroz Khan fra Geo TV er det ikke det afghanske taliban, der optræder i Pakistan. Det er "anden generations" talibanere. De er markant mere rå end de, vi kender fra Afghanistan. Og de er dannet meget som en reaktion på de forhold, der har udspillet sig via USA og NATO i Afghanistan og de mange kampe ind i Waziristan og andre Tribal Areas. Volden eskalerer – freden kommer længere og længere væk i begge lande.

Vi har vores problemer, sagde den pakistanske ambassadør til mig i Kabul. Men vi har anderledes forhold end Jer i Vesten og USA. Vi kan ikke bare tage hjem fra krigen i Afghanistan.. Vi bor her, og vi er naboer. Så vores skæbne er deres og omvendt. Vi har hele tiden sagt, at krig og militær ikke er løsningen. Kun forhandling og samarbejde kan bringe tingene på plads.

For Pakistan, der blev skabt på religionens bølge, har det autoritære system altid været en selvfølge. Og det er et land, hvor korruption har spillet første violin. Retssager bliver ofte rådgivet med "hvor mange dommere er De vil-

lig til at købe?". Hospitaler eksisterer i kvalificeret stand kun for de rige, og tre fjerdedele af landets læger arbejder i USA. Man har i dag større analfabetisme end før, regeringens tal siger, at kun 53 pct. kommer i skole (et tal som formentlig er langt mindre), så det er forståeligt, at de fattige søger til de muslimske religiøse kost- skoler, hvor de får gratis mad, tøj, husly og undervisning. Og oplæres i jihad tankegangen.

De store landejere har altid været Pakistans svøbe, men nu er regeringen gået i gang med projektet "Grow and Globalize". Det betyder på almindeligt sprog, at store landområder skal privatiseres, og de små bønder, der bor der, fremover skal være korttids arbejdere efter brasiliansk forbillede. Så de rige kan tjene endnu mere. Socialisering? Statsskolesystem? Almen sygehjælp? Hjælp til huse for de fattigste? Nej da – sådan hjælp eksisterer kun til militærets personel. Fortsætter det ad den vej, får man aldrig Pakistan til at blive funktionelt, siger Ali, det kræver omfattende reformer.

Endelig mener Ali, at al tale om "Global Islamisme" er det rene vrøvl. Islam taler ikke og har aldrig talt med én stemme – så lidt som de kristne, jøderne, hinduerne eller buddhisterne.

Selv er Tariq Ali et paradoks. Han kom-

mer fra en af de mest magtfulde feudale familier, der besidder stor politisk magt og økonomisk styrke i Pakistan. Men hans far og mor brød ud. Faderen, Mazdar Ali Khan, blev journalist og moderen aktivist. Selv blev han undervist i islams fundamentalistiske lære – så han kunne argumentere imod den. Han blev overbevist kommunist, er ateist og bor i London et stenkast fra Marx' grav. Ikke at forstå således, at han tror på kommunismens genopståen. Det sker ikke, siger han. Men han tror på social retfærdighed.

Vietnamkrigen blev startskuddet for hans politiske aktivitet – og han kastede sig ud i diskussioner med Henry Kissinger m.fl. for at påvise stupiditeten og det politiske vanvid bag projektet. Uddannet på Oxford og aktiv medlem af en lang række meningsdannende organisationer, filmproducent og fast skribent til blandt andet The News, the Guardian og redaktør af New Left Review. Han rejser rundt og holder foredrag verden over. Senest var han i København i begyndelsen af december. Han anses for at være verdens førende ekspert på Pakistan.

For Tariq Ali er udgangen af det nuværende dødvande kun mulig gennem udvikling af begge lande, social bedring af de fattigste forhold og alle militære styrker hjem. Hurtigst muligt.

Kun derved skabes demokrati. Det lyder enkelt. Men vil USA og NATO lytte?

Eva Arnvig er journalist og uddannet psykolog, senest har hun lavet filmen "Krig i børnehøjde" om børns vilkår i Afghanistan, filmen bygger på et omfattende researcharbejde fra Tora Bora til Kabul, og hun blev indstillet til Cavlingprisen 2009 for filmen.

**Vi skal ånde en doven udenrigsminister i
nakken. Hvis " lille Lars fra
Græsted" skal forstå at vi vil en anden
verden og en anden politik, skal der
agumenter på bordet.**

Clarté

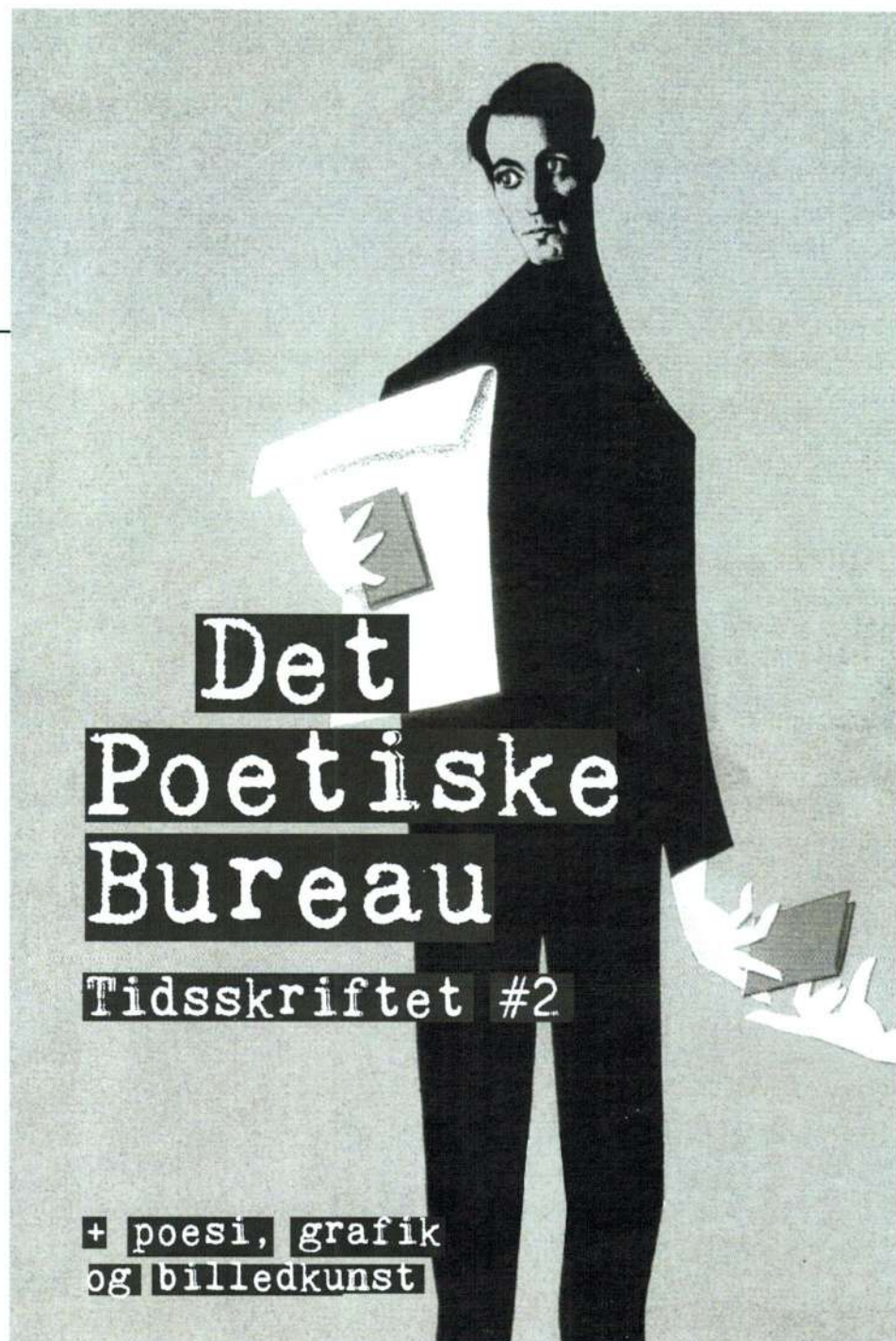
Tidsskrift for den tænkende venstrefløj

**Vi har ikke alle svarene, men vi
arbejder på at finde bedre
argumenter, så diskussionen hæver
sig op over de enkelte partier på
venstrefløjen og fastholder det
overordnede mål**

Et år - fire numre. Kr. 195,00

Netbank: 151-10189179

Opgiv navn, adresse og e-mail

Det Poetiske Bureau

Tidsskriftet #2

+ poesi, grafik
og billedkunst

“Det særegne ved Danmark er, at vi lever i et af verdens rigeste samfund, men må alligevel tage til takke med et miljø, der aldrig har været mere tilsølet end i dag”

“For at føje spot til skade modtager en lille gruppe af jordejere offentlig hjælp i størrelsesordenen otte mia. kr. om året. Hver enkelt hæver i gennemsnit 250.000 kr. i årlig indkomststøtte. Penge, der udbetales som indkomststøtte, uden at vi stiller nogen form for modkrav.”

Sådan indleder forfatter og journalist Kjeld Hansen sin artikel om Dansk Landbrug.

Læs mere i dette nummer af Clarté.

Læs også om Ol i Afrika om COP15 og Slaget i København, boganmeldelser samt Lige på og Hårdt om Lars Hedegaard og islam og Den borgelige bankerot og meget mere...

Clarté #13